

Archeologienota
Vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
Sint-Truiden – Grote Markt 23-25

Verslag van Resultaten

Ons kenmerk :	ORTEC2201538b
Auteurs :	Tom Lees Ward Decramer Alexander Doucet
Datum verslag:	2 februari 2024
Projectcode Onroerend Erfgoed :	2024A489
Wettelijk depot :	D/2024/15.001/18

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferrariskaart (ca. 1777; bron: AGIV)

Auteurs & autorisatie:

Tom Lees (OE/ERK/Archeoloog/2021/00018)

Ward Decramer (OE/ERK/Archeoloog/2019/00023)

Alexander Doucet (OE/ERK/Archeoloog/2020/00003)

Terra Engineering & Consultancy nv (OE/ERK/Archeoloog/2020/00014)

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Wettelijk depot: D/2024/15.001/18

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Bureauonderzoek	4
1 Beschrijvend gedeelte	4
1.1 Administratieve gegevens	4
1.2 Archeologische voorkennis	6
1.3 Onderzoeksopdracht	6
1.3.1 Vraagstelling	7
1.3.2 Voorwaarden opstellen archeologienota	7
1.3.3 Randvoorwaarden	8
1.4 Beschrijving van de geplande werken	9
1.4.1 Huidige situatie	9
1.4.2 Geplande werken	10
1.5 Werkwijze	21
2 Assessmentrapport	22
2.1 Landschappelijke ligging	22
2.1.1 Tertiair- en quartairgeologie	24
2.2 Historische beschrijving van het onderzoeksgebied	29
2.2.1 Historiografische bronnen	29
2.2.2 Historische cartografie	30
2.3 Archeologisch kader van het projectgebied	39
2.3.1 CAI-gegevens	42
2.3.2 (Archeologie)nota's	44
2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	46
2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen	48
Bibliografie	50
Ondertekening	51
Bijlagen	52

Deel 1: Bureauonderzoek

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Projectcode Onroerend Erfgoed	2024A489 (bureauonderzoek)
Erkend archeoloog	Terra Engineering & Consultancy nv (OE/ERK/Archeoloog/2020/00014) Ward Decramer (OE/ERK/Archeoloog/2019/00023) Alexander Doucet (OE/ERK/Archeoloog/2020/00003)
Locatie	Provincie: Limburg Gemeente: Sint-Truiden Adres: Spoorwegstraat (Fig. 1.1)
Kadastrale gegevens	Sint-Truiden, afdeling 1, sectie A, percelen 1222A, 1223A, 1224B.
Bounding Box	Punt 1: X = 207503, Y = 167426 Punt 2: X = 207525, Y = 207458
Oppervlakte projectgebied (binnen een archeologische zone)	391 m ²
Einddatum bureauonderzoek	2 februari 2024
Relevante termen¹	Limburg; Sint-Truiden; stadscontext; Vochtig Haspengouw; bebouwde zones; Steentijd; Metaaltijden; Romeinse periode; Middeleeuwen; Vroegmoderne Tijd; site met complexe verticale stratigrafie
Bebouwde zones:	Het projectgebied omvat drie woningen (geslote bebouwing) met achterliggende binnenkoer en/of bijgebouwen. Elk van de drie rijwoningen is onderkelderd.

¹ <https://thesaurus.onroenderfgoed.be>

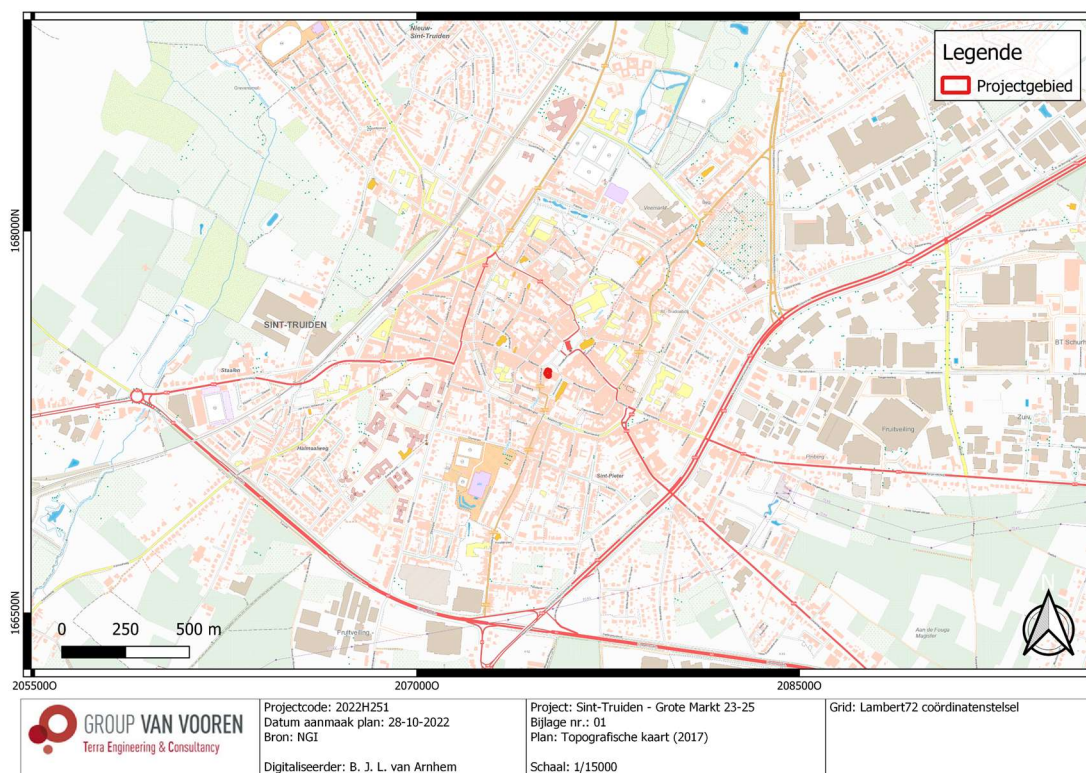

Fig. 1.1: Topografische kaart (2017) met situering van het projectgebied (© NGI).

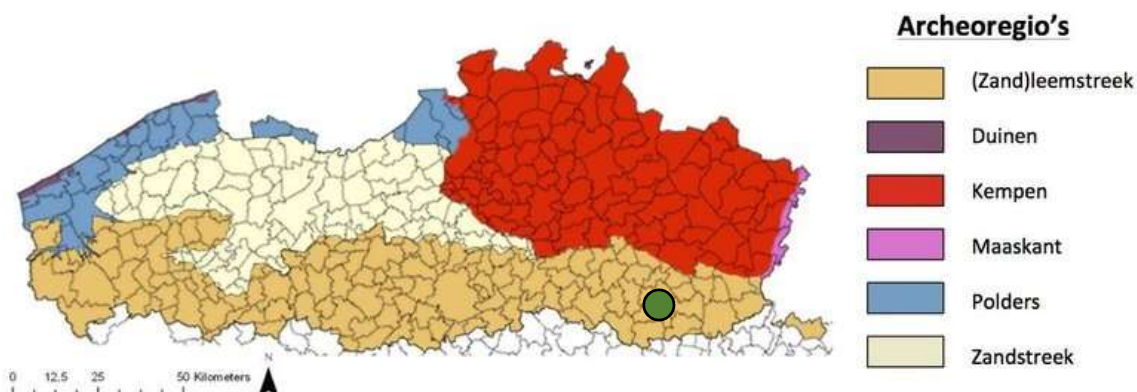

Fig. 1.2: Archeoregio's van Vlaanderen met situering van het projectgebied².

² <https://onderzoeksbalans.onroerendergoed.be/onderzoekbalans/archeologie>

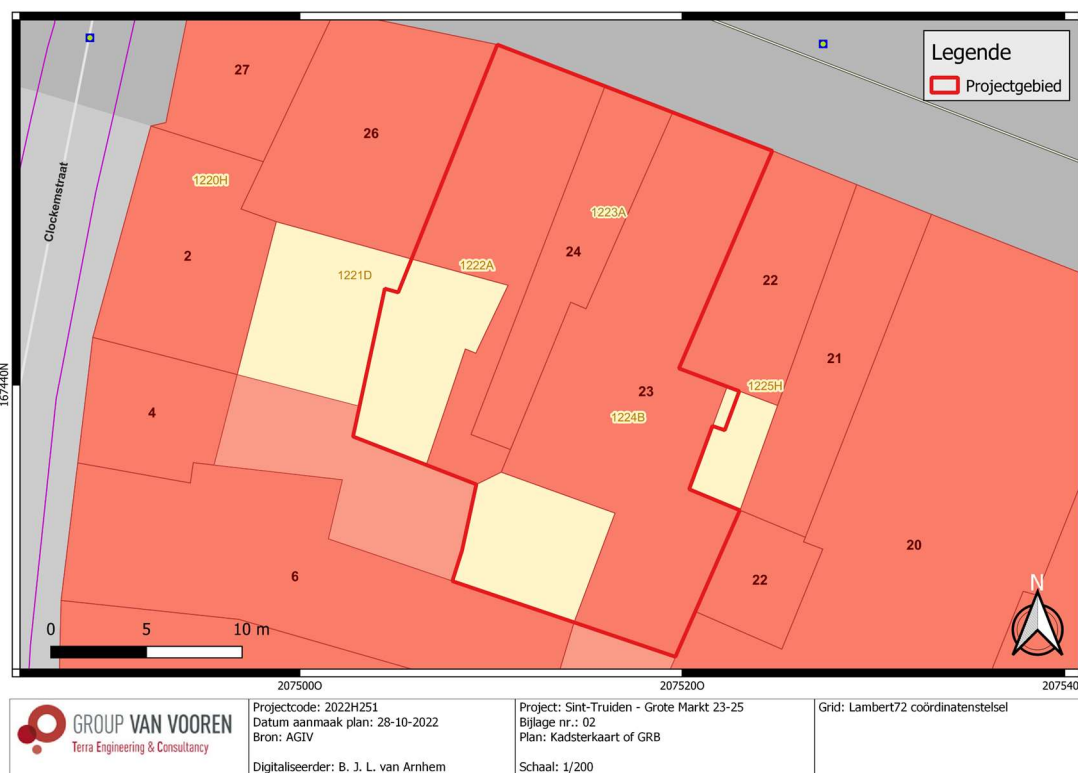

Fig. 1.3: Kadasterplan met situering van het projectgebied (© AGIV).

1.2 Archeologische voorkennis

Het projectgebied maakt deel uit van de archeologisch zone “Historische stadskern van Sint-Truiden” met ID 140054. De historische stadskern van Sint-Truiden is sinds 19 februari 2016 (besluit nr. 5916) beschermd als een archeologisch monument. De ligging van het projectgebied in een vastgestelde archeologische zone heeft gevolgen voor de voorwaarden van de archeologienota.³

Aanvankelijk werd er reeds een archeologienota opgesteld voor hetzelfde onderzoeksgebied waarvan akte werd genomen op 22 november 2022, maar door een beperkte wijziging van de bouwplannen diende een nieuwe archeologienota opgesteld te worden. De vooropgestelde impactbepaling en het geformuleerd advies uit archeologienota ID 24192⁴, bestaande in een eerste fase uit een sloopbegeleiding die mogelijk kan opgevolgd worden door een opgraving, blijft behouden.

1.3 Onderzoeksopdracht

Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen.

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Historische stadskern van Sint-Truiden [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140054> (Geraadpleegd op 23-09-2022).

⁴ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/24192>

De Code van Goede Praktijk draagt een aantal mogelijke fasen aan, opgedeeld in vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering) en vooronderzoek met ingreep in de bodem (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten, proefputten in functie van steentijd artefactensites). Na voltooiing van elke fase in het vooronderzoek wordt afgewogen of verder vooronderzoek noodzakelijk is en wat de aard van dat vooronderzoek is. Na iedere fase in het vooronderzoek volgt verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek onvoldoende informatie gegenereerd is om:

- de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven.
- een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen.
- een plan van aanpak voor een archeologische opgraving op te maken.
- een plan van aanpak voor een behoud *in situ* op te maken.

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria, aangezien het doel van een archeologisch vooronderzoek is om met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bovenstaande informatie te kunnen leveren:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

1.3.1 Vraagstelling

- Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?
- Zijn er archeologische of historische gegevens bekend over de site?
- Zijn er indicaties voor bodemverstoringen die het bodemarchief kunnen vernietigd of omwoeld hebben?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen (gehad) hebben op de gaafheid van het bodemarchief, c.q. archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?
- Kunnen er maatregelen worden voorgesteld om een eventueel behoud *in situ* van een aanwezige archeologische site te verwezenlijken? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?

1.3.2 Voorwaarden opstellen archeologienota

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een aanvraag voor een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen.
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen.
- De ruimtelijke bestemming van het terrein.

- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of buiten een archeologische site volgens de CAI (Centraal Inventaris, Onroerend Erfgoed).

Het projectgebied situeert zich binnen een vastgestelde archeologische zone (Fig. 1.4), meer bepaald de “Historische stadskern van Sint-Truiden” (ID 140054). Het terrein omvat een totale kadastrale oppervlakte van > 300 m² met een bodemingreep die zich ongeveer over het volledige areaal situeert (> 100 m²).

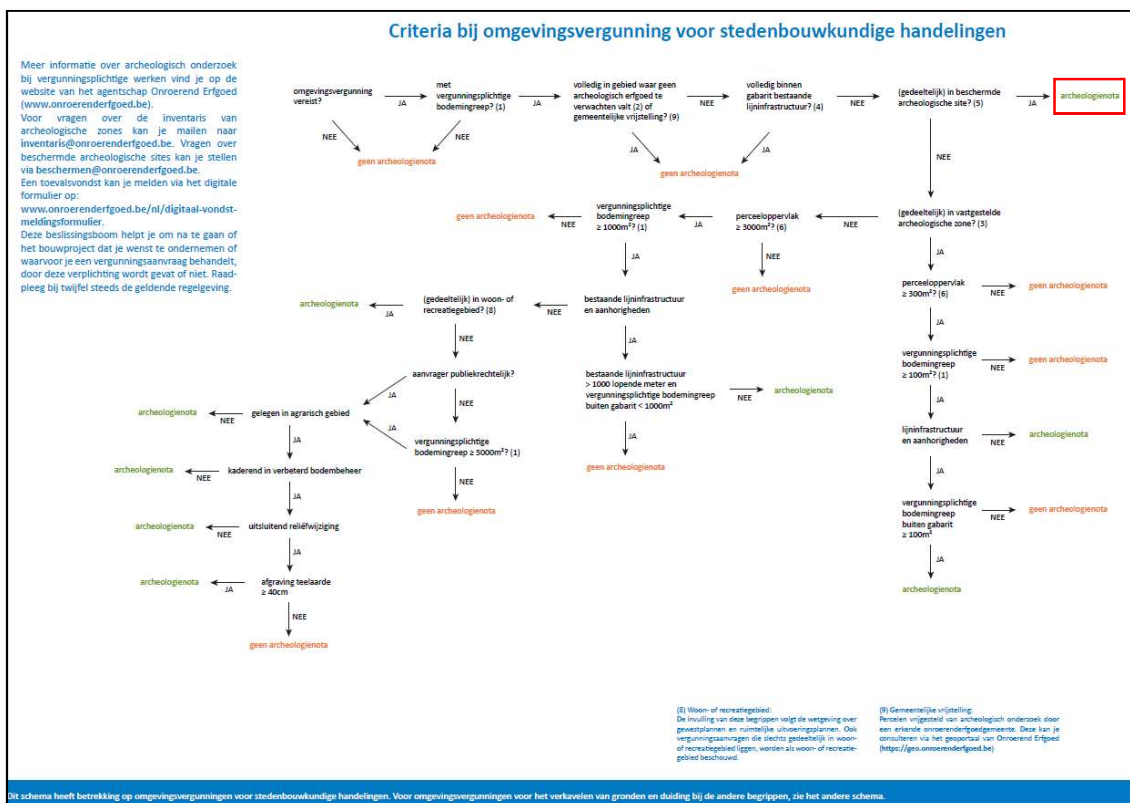

Fig. 1.4: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen (@ www.onroerenderfgoed.be).

1.3.3 Randvoorwaarden

N.v.t.

1.4 Beschrijving van de geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het projectgebied (Fig. 1.5) omvat drie (bouw)historisch gekende rijwoningen met achterliggende binnenkoer en/of bijgebouwen, zijnde Huis De Valck (ID 18004), Huis De Seeldraaier (ID 18002) en Burgerhuis van 1802 (ID 16038) met respectievelijk de huisnummers 23, 24 en 25, gelegen aan de Grote Markt te Sint-Truiden (prov. Limburg). Elk van de drie rijwoningen is uitgerust met een kelder (Tabel 1.1). De rijwoningen maken sinds het ministeriële besluit van 16 januari 2018 deel uit van de inventaris voor vastgesteld bouwkundig erfgoed van de provincie Limburg.

Tabel 1.1 Overzicht van de kelders per woning.	
Woning (ID):	Kelder (in m):
Huis De Valck (ID 18004)	8,5 m x 4,0 m x 2,43 m
Huis De Seeldraaier (ID 18002)	13,7 m x 3,0 m x 2,07/2,15 m
Burgerhuis uit 1802 (ID 16038)	16,8 m x 2,0 m x 3,87 m

De diepte van vloerplaat in de drie kelders is tot op heden niet gekend. De vloerplaat zelf bevindt zich op ca. 2,92 m-mv. Hetzelfde geldt voor de funderingen en de tussenliggende vloerplaten op de eerste verdieping van de drie rijwoningen, alsook voor de diepte van de bestaande verharding van de binnenkoer.

Fig. 1.5: Meest recente luchtfoto (2021) met situering van het projectgebied (© AGIV).

1.4.2 Geplande werken⁵

Binnen het projectgebied plant de opdrachtgever de verbouwing van drie bestaande woon- en handelshuizen tot twee handels- en vijf woonentiteiten met een behoud van de achterliggende woonentiteit. Hierbij wordt het Huis De Valck met uitzondering van de voor- en zijgevel, alsook de kelder met tongewelf, gedeeltelijk afgebroken. Het Huis De Seeldraaier wordt samen met het Burgerhuis uit 1802 volledig afgebroken. Nadien beoogt men de bouw van twee onderliggende handelspanden met een oppervlakte van 96 m² en 120 m² en vijf wooneenheden met een oppervlakte tussen ca. 68 m² en ca. 93 m². Een traphal verbind de verschillende eenheden met elkaar en de inkomsthal van het complex, alsook de weg naar het achterliggende terras. Het achterhuis in het zuidoosten van het terrein en de afval- en tuinberging zal worden behouden.

De kelder met tongewelf (ca. 42 m²) van het Huis De Valck wordt, op uitzondering van de keldervloer die wordt voorzien van een nieuwe vloerplaat in beton, in zijn geheel behouden. Enkel de tegels zullen hier verwijderd worden waarna er een laag beton in wordt gegoten. De twee kelders onder het Huis De Seeldraaier en het Burgerhuis uit 1802 worden uitgebroken en vervangen door één kelder (ca. 81 m²) bestaande uit een kelderberging (ca. 52 m²; diepte: 324 cm-mv.), een tellerruimte (ca. 10 m²; diepte: 324 cm-mv.), twee traphallen (diepte: 324 cm-mv.), een afvalberging (ca. 8 m²; diepte: 324 cm-mv.) en een liftput (diepte: 521 cm-mv.). Tussen de nieuw aan te leggen funderingen (diepte 80 cm -mv.) en funderingsplaten (diepte: 48 cm -mv.) voorziet de opdrachtgever in de aanleg van een bufferput van 8965 L op een diepte van 258 cm-mv. en een regenwaterput van 10 203 L met een diepte van 258 cm-mv. De diepte van de funderingen en de funderingsplaten is nog afhankelijk van de resultaten van het bodemkundige onderzoek en de stabiliteitsstudie. De verharding van de bestaande binnenkoer wordt verwijderd en vervolgens vervangen door een uit betontegels bestaand terras (diepte: 4 cm-mv.) op een bed van zandcement en steenslag (diepte 10 cm-mv.). Het terras wordt aangevuld met een fietsenstalling voor 10 fietsen. Riolering en nutsleidingen worden aangelegd op een variabele diepte tussen 71 cm-mv. en 126 cm-mv. Onder de nieuwe funderingsplaten en het terras kennen de riolering en nutsleidingen een diepte tussen 71 cm-mv en 104 cm-mv.

Zowel bij de afbraak van de kelders als de bouw van het nieuwe handelspand met traphal, bovenliggende wooneenheden en terras dient rekening gehouden te worden met een buffer van bijkomstig 30 cm-mv.

⁵ Voor originele bouwplannen, zie bijlagen.

Fig. 1.6: Bestaande toestand aan de voor- en de achterzijde (© initiatiefnemer).

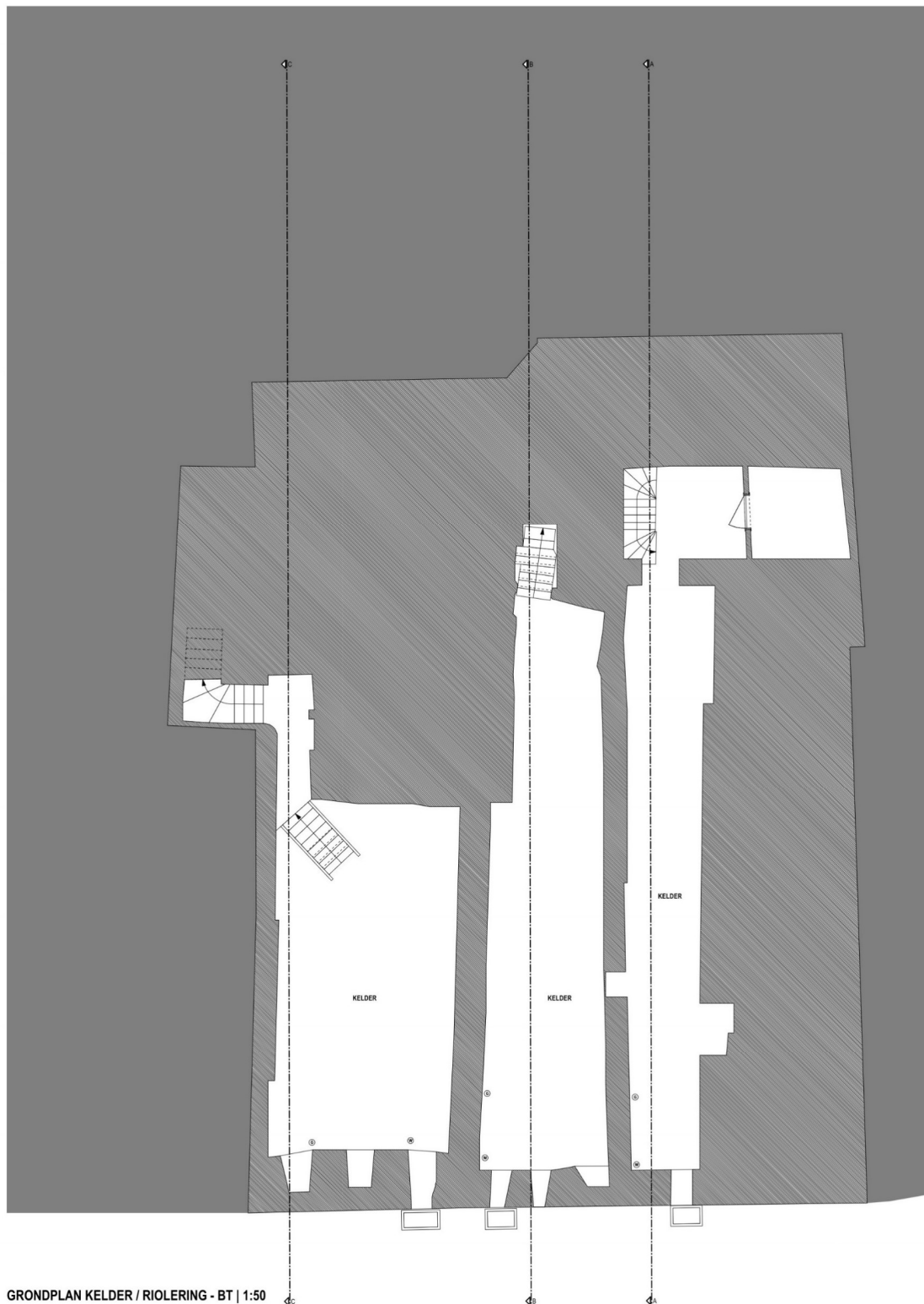

Fig. 1.7: Bestaand riolerings- en kelderplan (© initiatiefnemer).

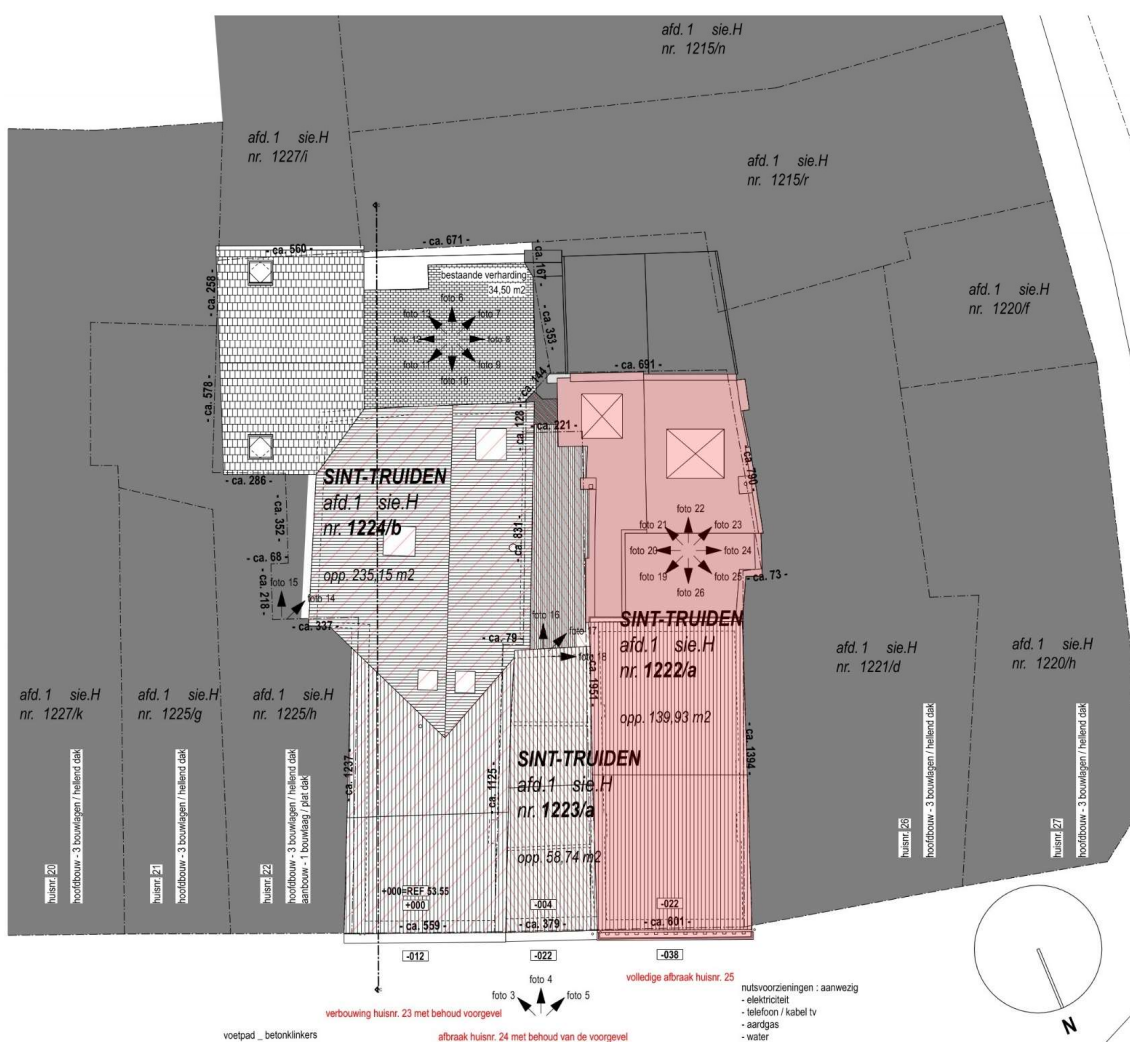
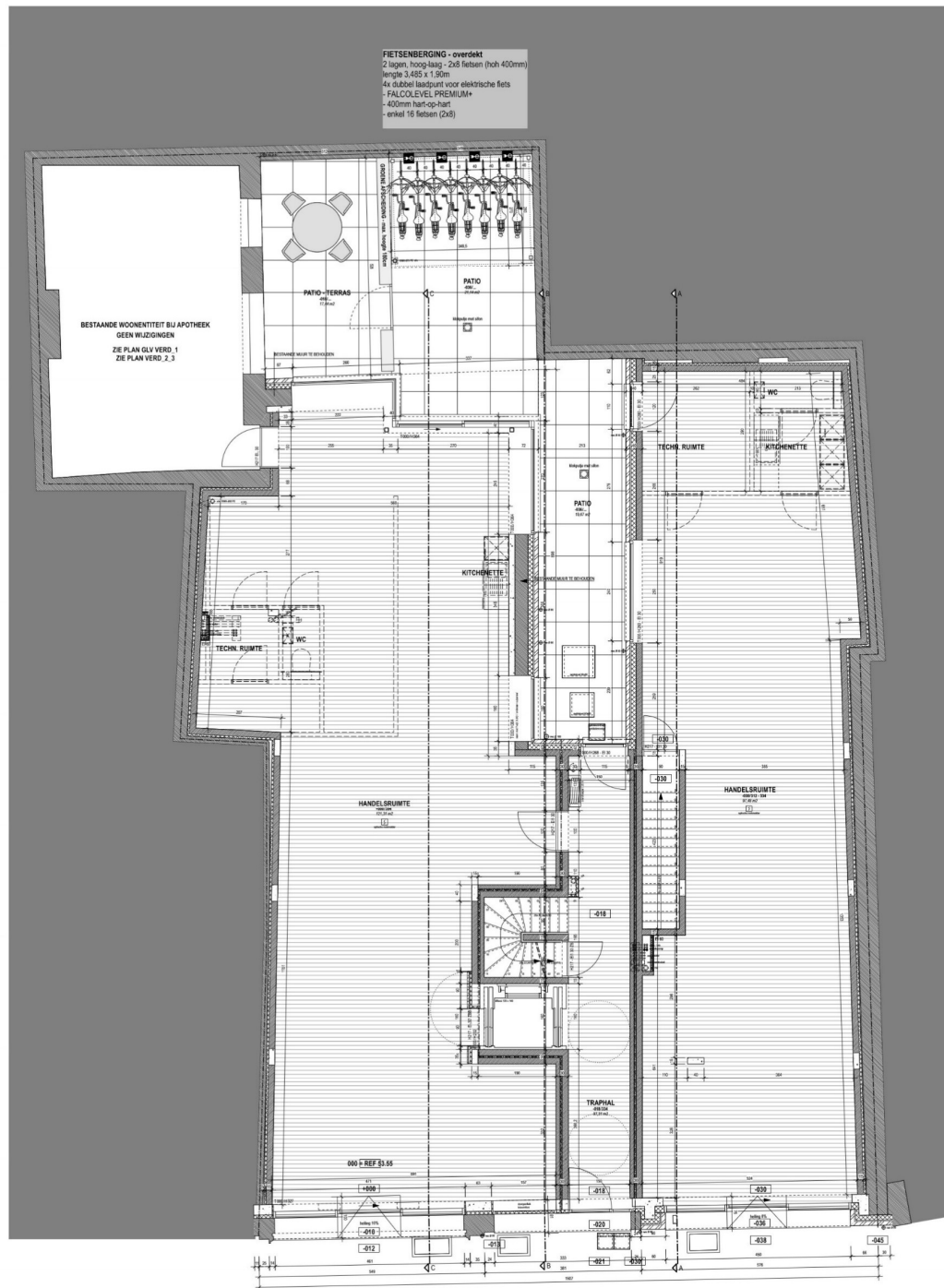

Fig. 1.8: Sloopplan (© initiatiefnemer).

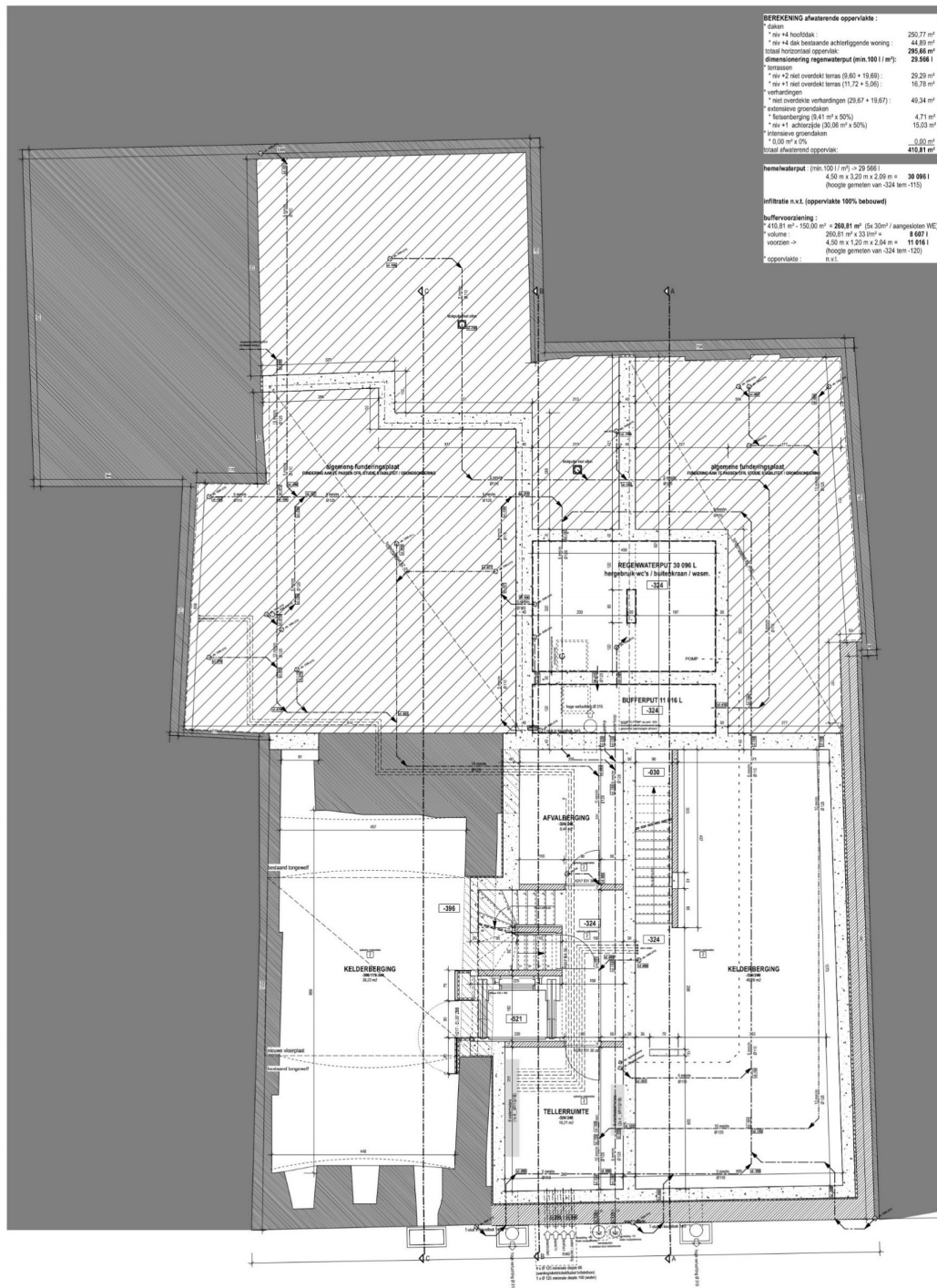

Fig. 1.9: Toekomstige toestand aan de voor- en de achterzijde (© initiatiefnemer).

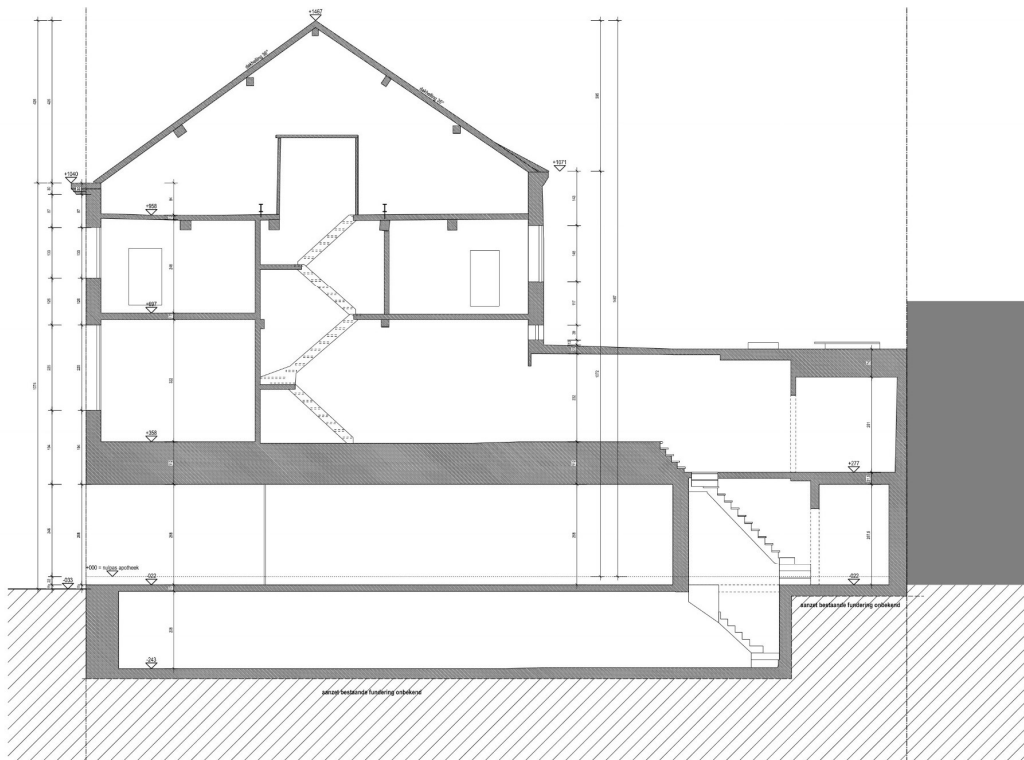
GRONDPLAN GELIJKVLOERS - NT | 1:50

Fig. 1.10: Toekomstige toestand gelijkvloers (© initiatiefnemer).

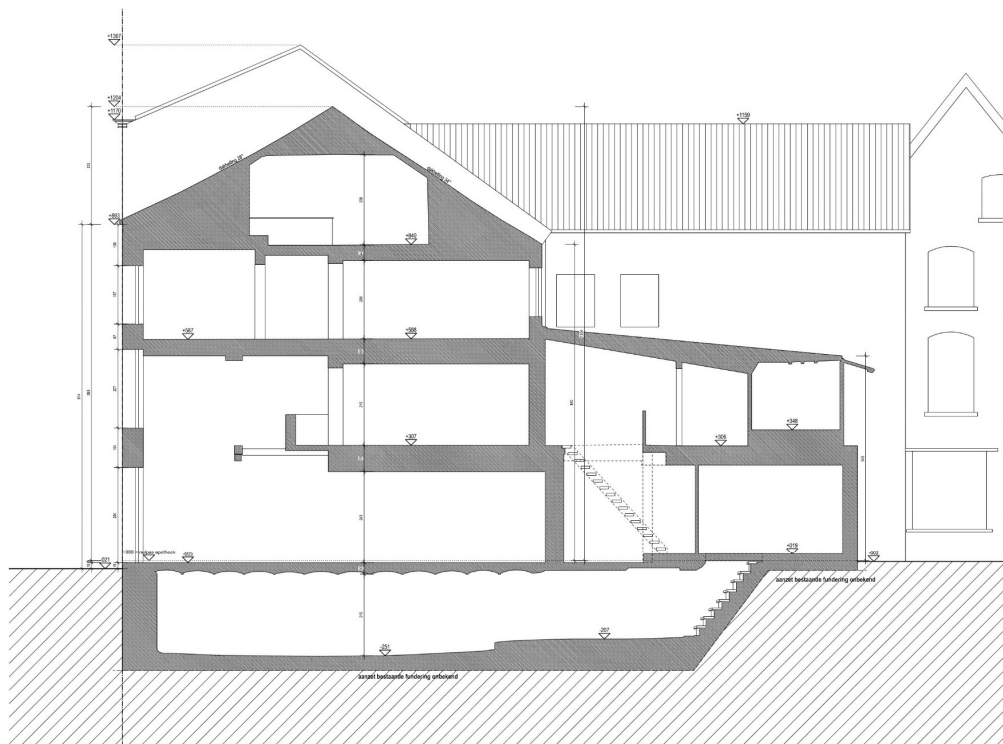

GRONDPLAN Kelder/RIOLERING - NT | 1:50

Fig. 1.11: Toekomstig riolerings- en kelderplan (© initiatiefnemer).

SNEDE A - BT | 1:50

SNEDE B - BT | 1:50

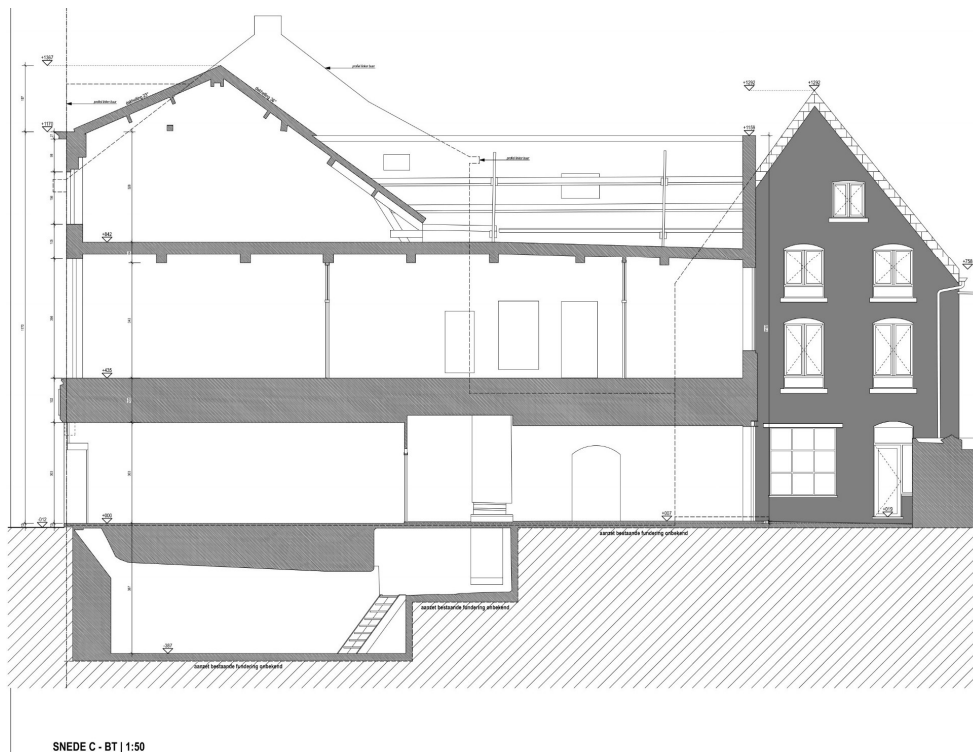
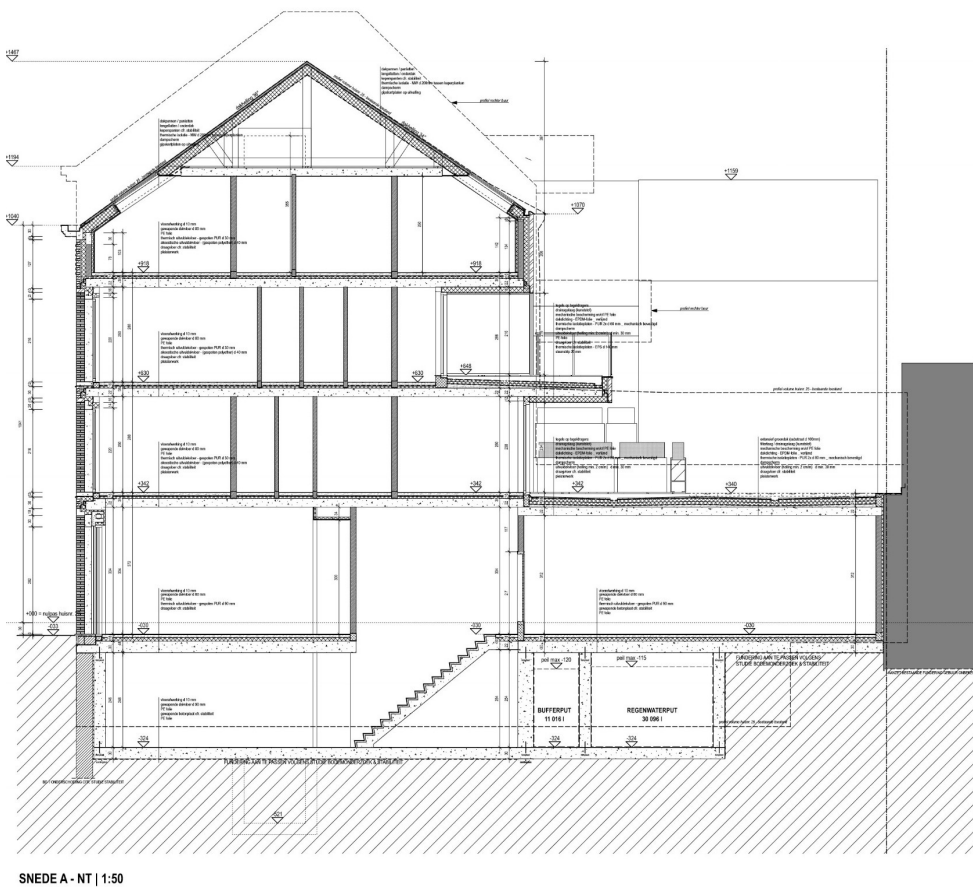
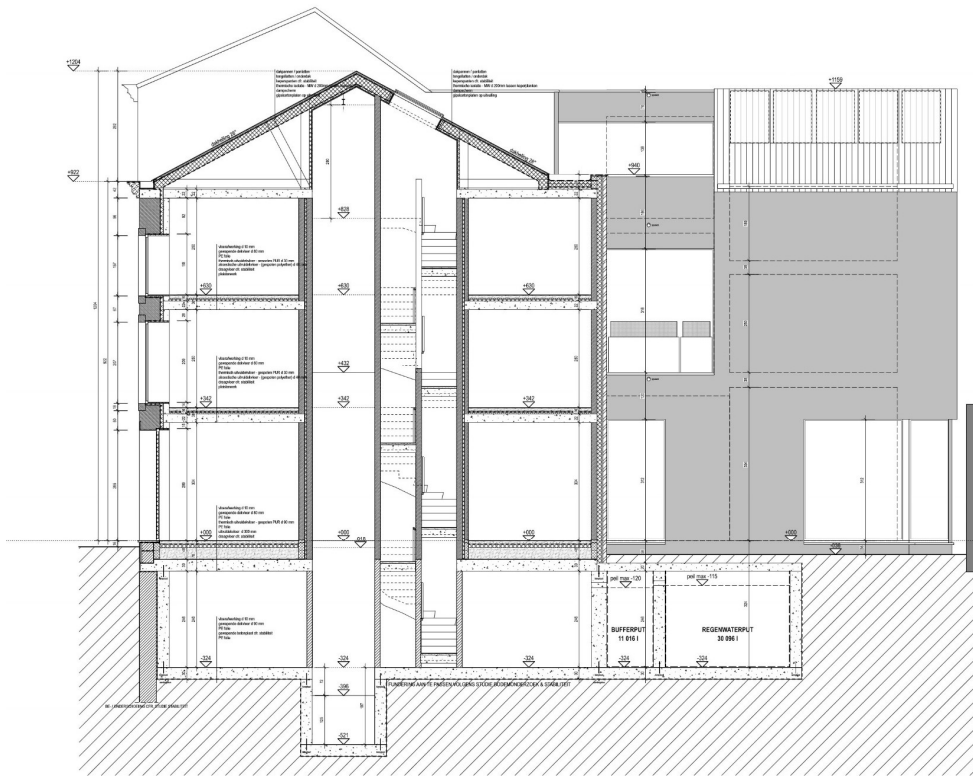

Fig. 1.12: Doorsnedes van de bestaande bebouwing (© initiatiefnemer).

SNEDE B - NT | 1:50

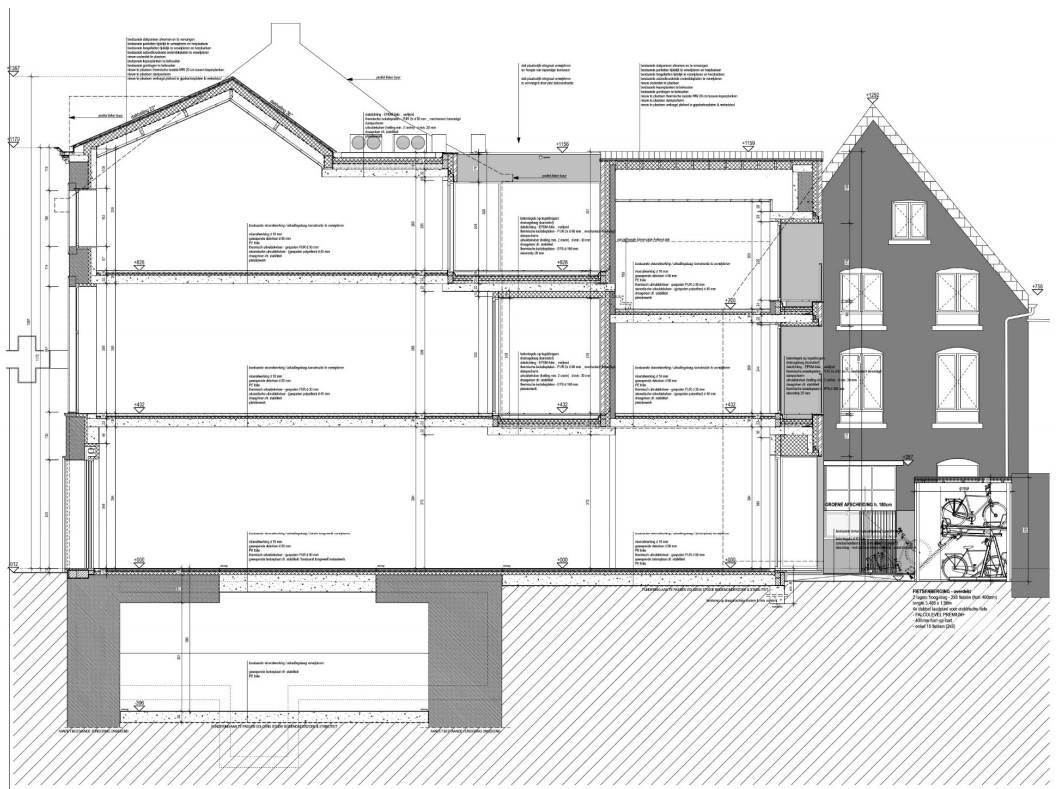
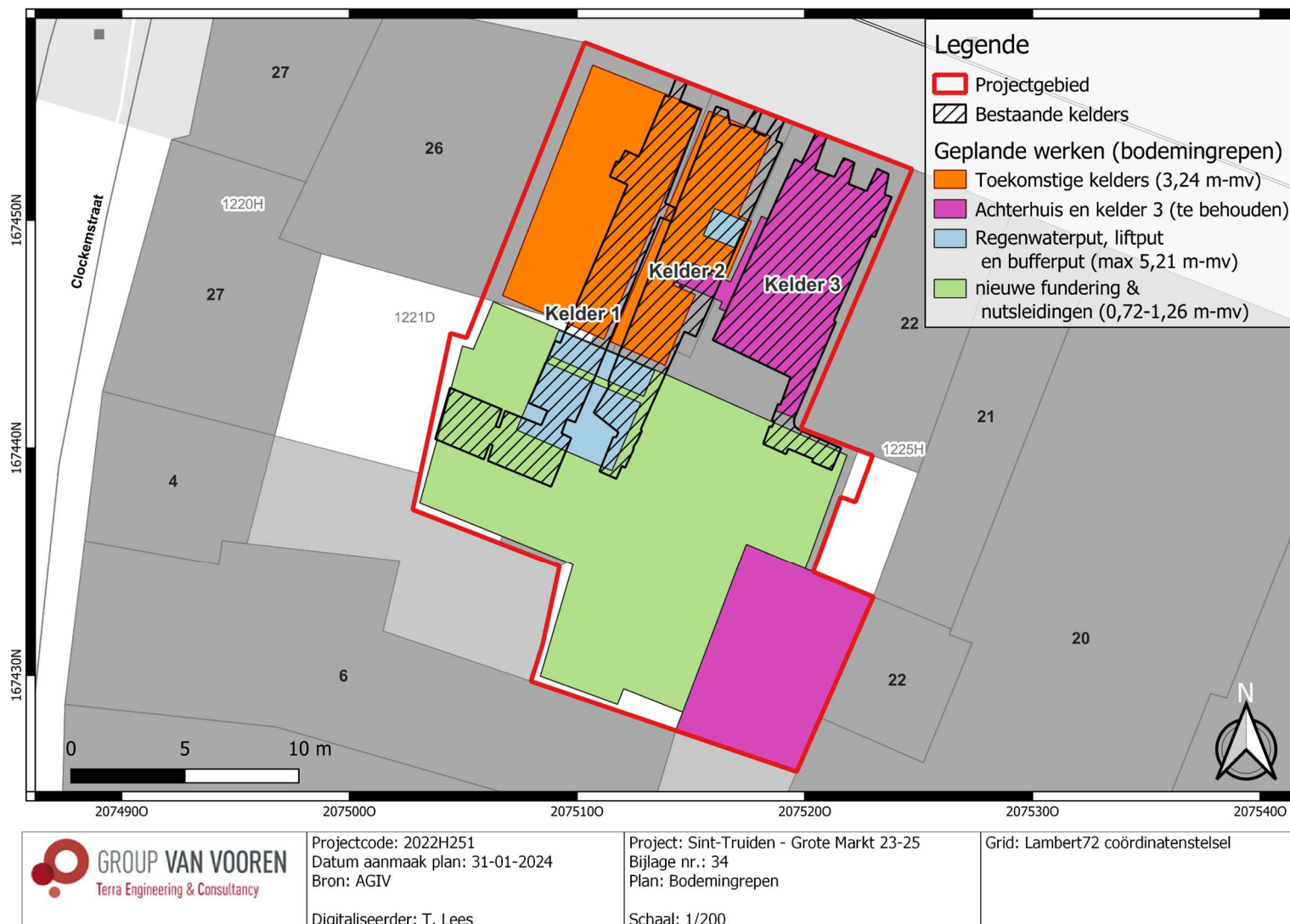

Fig. 1.13: Doorsnedes van de toekomstige bebouwing (© initiatiefnemer).

1.5 Werkwijze

Met dit bureauonderzoek, deel 1 van deze archeologienota, willen we inzicht krijgen in de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het onderzoeksgebied en de omgeving. Dat inzicht wordt verder getoetst aan de geplande ingrepen in de bodem. Het doel is te bepalen in hoeverre verder archeologisch onderzoek aangewezen is om zo te komen tot een programma van maatregelen teneinde de archeologische waarde en mogelijke kennisvermeerdering op archeologisch vlak voor de site en de omgeving van het projectgebied te kunnen inschatten. Om een antwoord te formuleren op de gestelde onderzoeksvragen werden diverse bronnen geraadpleegd welke opgenomen staan in paragraaf 3. Bibliografie.

In het bureauonderzoek werden alle nodige gegevens verzameld en besproken om te komen tot een gefundeerde uitspraak betreffende de archeologische verwachtingen in het betrokken projectgebied.

De juiste afbakening van het projectgebied werd aangereikt door de opdrachtgever. Om een inzicht te krijgen in de archeologische kennis betreffende het gebied werd de Centraal Archeologische inventaris geraadpleegd (<https://cai.onroerendergoed.be> en <https://geo.onroerendergoed.be>). Wat betreft de landschappelijke ligging, de tertiairgeologische en quartairgeologische gegevens en de geomorfologie werd gebruik gemaakt van de websites www.geopunt.be en <https://dov.vlaanderen.be>.

Via <https://geopunt.be> werden de historische kaarten geraadpleegd (Ferrariskaart, Vandermaelenkaart, Atlas van Buurtwegen), evenals luchtfoto's van het projectgebied van het jaar 1971 tot en met het jaar 2020; enkel de betekenisvolle foto's werden in deze studie opgenomen. Via <https://cartesius.be> werden de historische topografische kaarten geconsulteerd. www.onderderadar.be blijkt voor de toestand tijdens WOII een belangrijke bron van informatie in Limburg. Het kadasterplan werd opgevraagd via de publieke cadgis viewer van de federale overheid (https://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE).

In eerste instantie werden zoveel mogelijk cartografische en bibliografische gegevens betreffende het projectgebied bekeken, samen met het opvragen van zoveel mogelijk gegevens bij de projectontwikkelaars. Daarna hebben we getracht deze gegevens zo overzichtelijk mogelijk weer te geven door middel van tekst en kaarten die als bijlagen bij dit rapport zijn toegevoegd.

Alle nodige informatie werd verzameld via het internet en bibliografische bronnen. De bouwplannen voor een bouwvergunning werden aangereikt door het architectenbureau en door de opdrachtgever. De kaarten die als bijlagen zijn toegevoegd, zijn gemaakt of bewerkt met de software QGIS 3.16.

2 Assessmentrapport

2.1 Landschappelijke ligging

Deze paragraaf overloopt beknopt de landschappelijke context van het projectgebied. De aandacht wordt voornamelijk gevestigd op de aardkundige en hydrografische situering, de fysisch geografische context, de bodemtypologie en de algemene topografie.

Het projectgebied situeert zich te midden van de historische kern van de stad Sint-Truiden aan de rand van de Grote Markt, op ca. 100 m afstand (in vogelvlucht) van het voormalige Stadhuis met belforttoren en op ca. 154 m afstand (in vogelvlucht) van de nabijgelegen Onze-Lieve-Vrouwekerk. Het kruispunt tussen de Stapel- en de Clockemstraat bevindt zich op ca. 25 afstand (in vogelvlucht) van het projectgebied (Fig. 1.1). De stad Sint-Truiden is gelegen op de overgang tussen de archeo-regio's Vochtig Haspengouw en het Plateau van Landen (Droog Haspengouw). De streek rondom Sint-Truiden wordt in het zuiden gekenmerkt door een golvend landschap met parallelle versnijdingen door asymmetrische valleien en in het noorden door een breedgolvend leemplateau met veelal ondiepe insnijdingen. Sint-Truiden vormt een voor Droog Haspengouw typerende valleisite. Andere vormen van bewoning rondom Sint-Truiden zijn kleine hoopdorpen, interfluvia-en plateaurand sites. Het hedendaagse Sint-Truiden heeft zich ontwikkelt vanuit een kleine nederzettingskern, ontstaan rondom de voormalige Sint-Trudoabdij, aan de oever van de Cicindria. Het heeft zich doorheen het verleden stapsgewijs uitgebreid over de Cicindria-vallei en de naburige hoger gelegen zones. Zo zijn zowel de Grote markt als de ruïne van de Sint-Trudoabdij gelegen nabij de Cicindria in het laagst gelegen deel van het landschap.

Het projectgebied kent een hoogte tussen 52,92 m en 53,68 m +TAW. Het onderzoeksgebied helt af in westelijke/noordwestelijke richting.

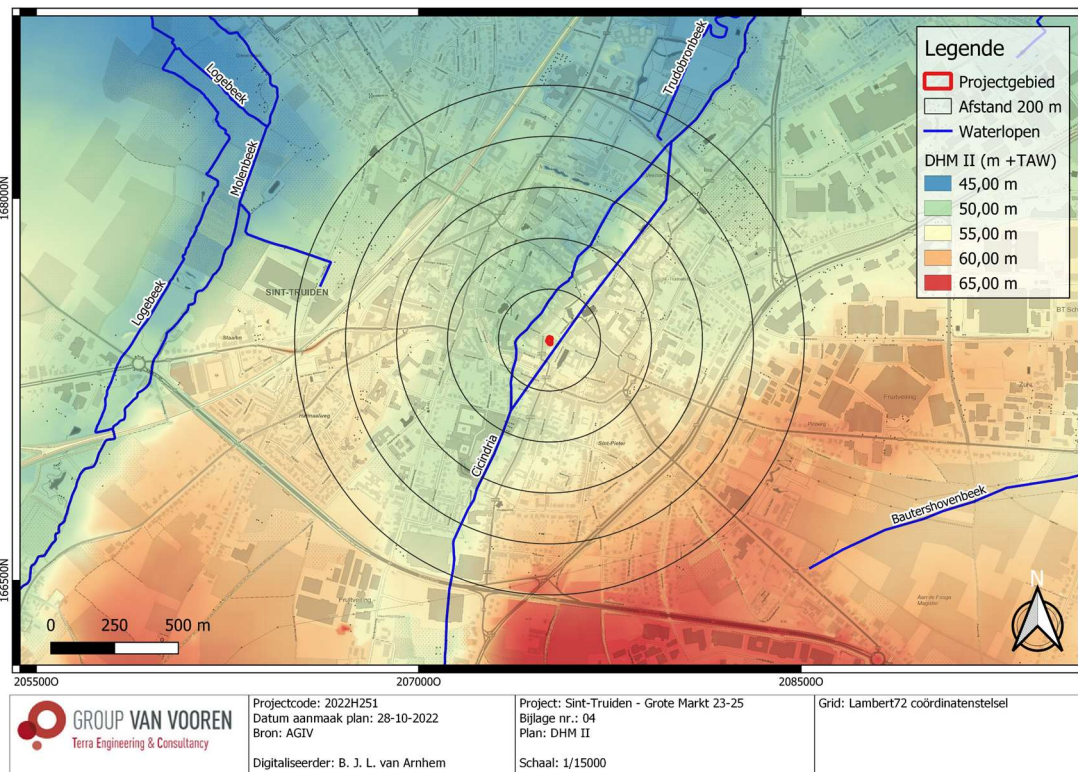

Fig. 1.15: Digitaal hoogtemodel (DHM II) met situering van het projectgebied (© AGIV).

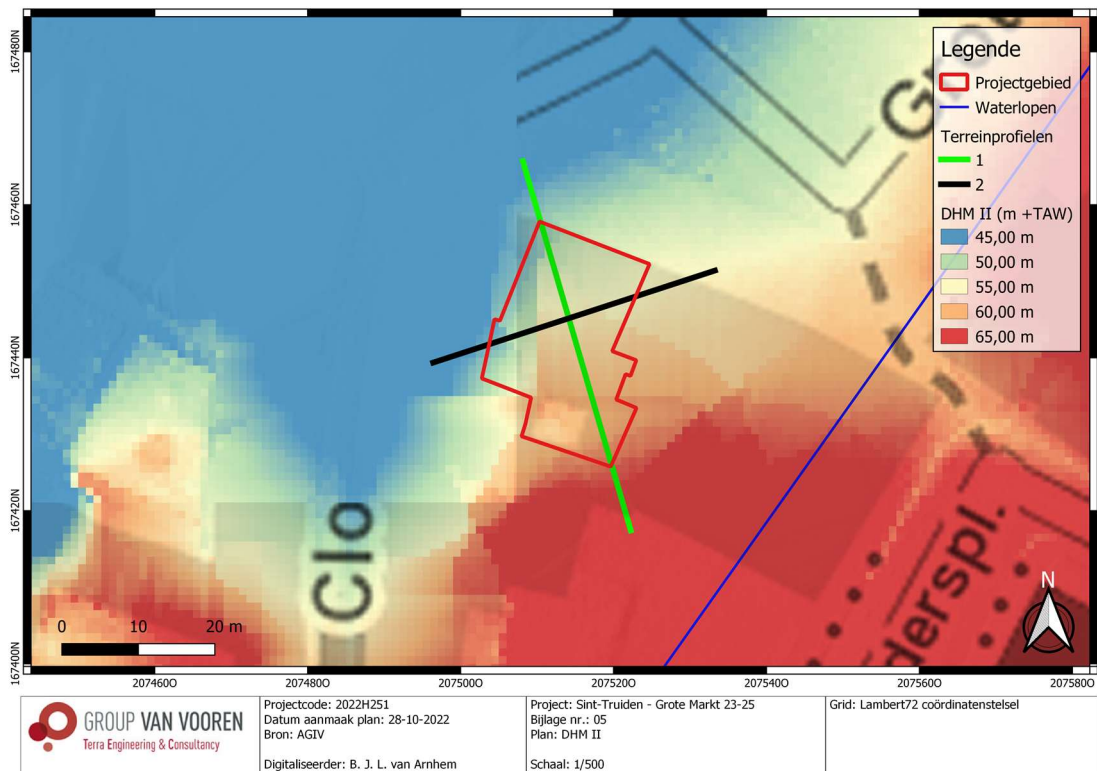

Fig. 1.16: Gedetailleerd digitaal hoogtemodel (DHM II) met situering van het project- en vergunningsgebied met terreinprofiel 1 (NW-ZO) en 2 (ZW-NO) (© AGIV).

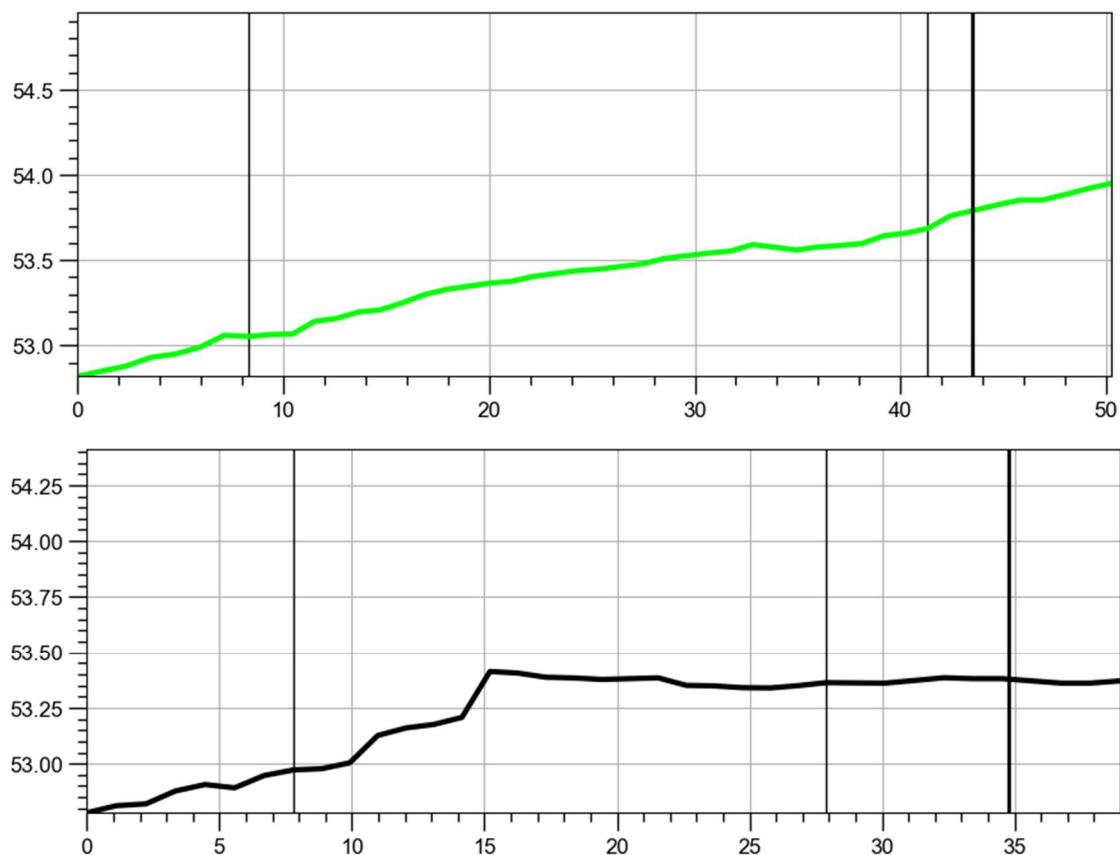

Fig. 1.17: Terreinprofiel 1 (NW-ZO) en 2 (ZW-NO).

2.1.1 Tertiair- en quartairgeologie

De databank van de DOV werd geraadpleegd voor de Tertiair- en Quartairgeologische gegevens. Hieruit blijkt het volgende:

Volgens de **Tertiairgeologische kaart** (Fig. 1.18) komen binnen het projectgebied afzettingen van de Formatie van Hannut (Hn) voor. Deze afzettingen zijn opgebouwd uit grijsgroen, fijnkorrelig zand met soms dunne kleihoudende intercalaties en plaatselijk zandsteen. Naar onderen toe zijn de afzettingen achtereenvolgens klei-, zand- tot kleihoudend.

Ter hoogte van het projectgebied komt volgens de **Quartairgeologische kaart** (Fig. 1.19) het profieltype 2 voor. Het type 2 verwijst naar de aanwezigheid van eolische afzettingen (zand tot silt) uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg Holoceen, bestaande uit zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen en silt (loess) in het zuidelijk gedeelte van Vlaanderen, en/of hellingsafzettingen uit het Quartair.

Op de **Quartairprofieltypenkaart** (Fig. 1.20) staat het projectgebied gekarteerd als het profieltype 10 op 9 (10 op 9). Hierbij wordt Brabantse leem bestaande uit een leempakket met een ontkalkt bovengedeelte en een kalkrijk ondergedeelte afgedekt door Haspengouwse leem opgebouwd uit een fijne afwisseling van zand en leem.

Een correlatie van de Quartairgeologische kaart met de gegevens van de **Quartairdiktekaart** (Fig. 1.21) vormt een interessante aanvulling op de reeds aangeleverde informatie. Ter hoogte van het projectgebied kent het Tertiair een diepte van ca. 2,94 m -mv. Het Tertiairsubstraat komt ter hoogte van de Cicindria voor op een diepte tussen 9,31 m en 10,66 m -mv.

Binnen het projectgebied komt volgens de **Bodemkaart** (Fig. 1.22) enkel de bodemserie: bebouwde zones (**OB**) voor. De OB-bodemserie geeft aan dat tijdens de opstelling van de bodemkaart de terreinen ontoegankelijk waren voor bodemkundig onderzoek. Rondom het projectgebied zijn nog andere bodemseries aanwezig, zijnde:

- Sterk vergraven gronden (**OT**).
- Een droge leembodem zonder profielontwikkeling (**Abp(c)**).
- Groeven (**OE**).
- Een matig droge tot matig natte leembodem zonder profielontwikkeling (**ADp**).
- Een natte leembodem zonder profielontwikkeling (**Ahp**).
- Een matig droge tot matig natte leembodem met structuur B-horizont (**ADb**).

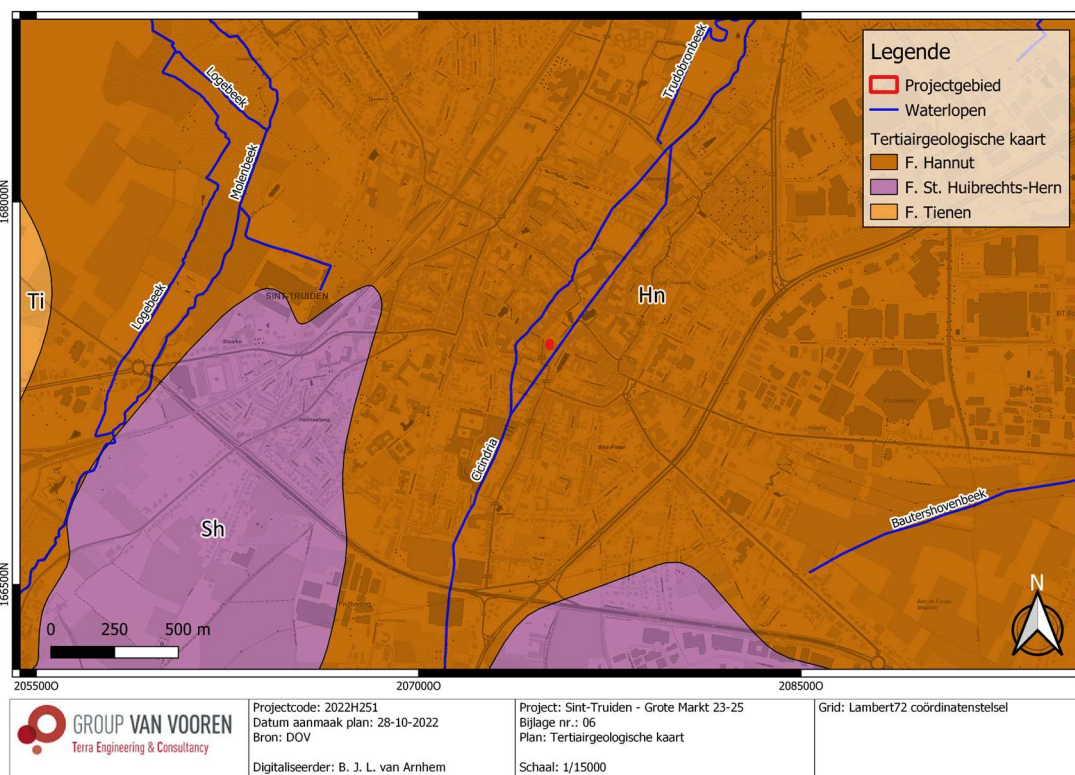
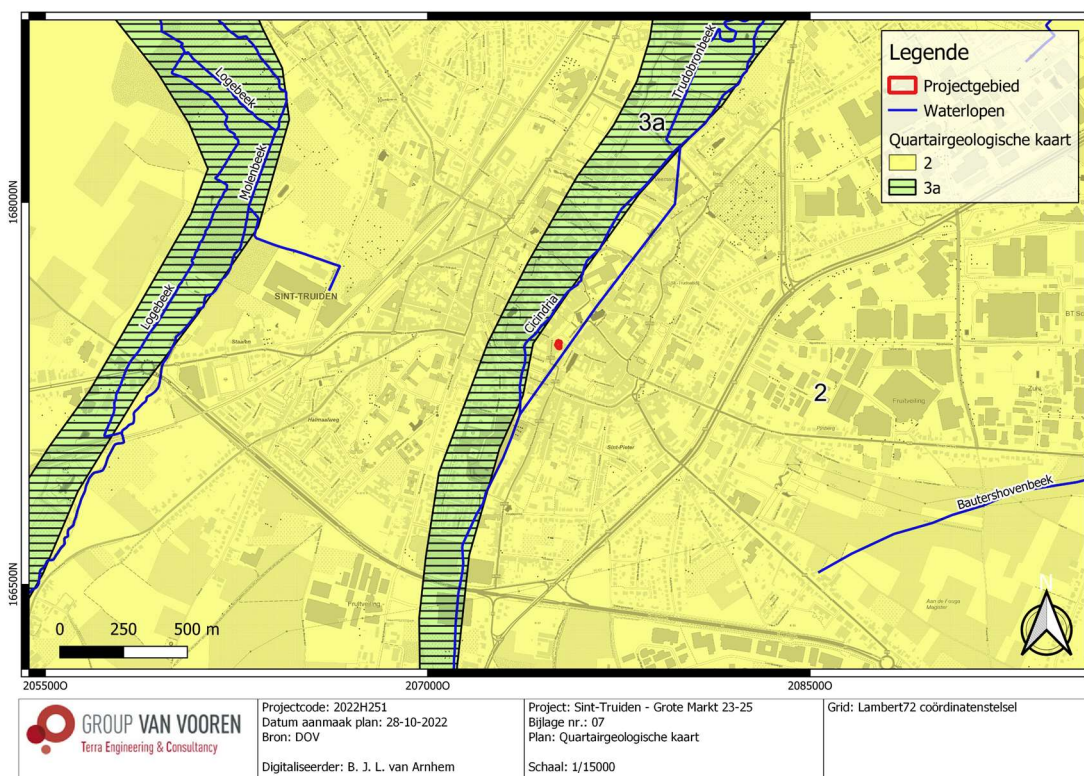
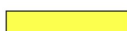

Fig. 1.18: Tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied (© DOV).

2

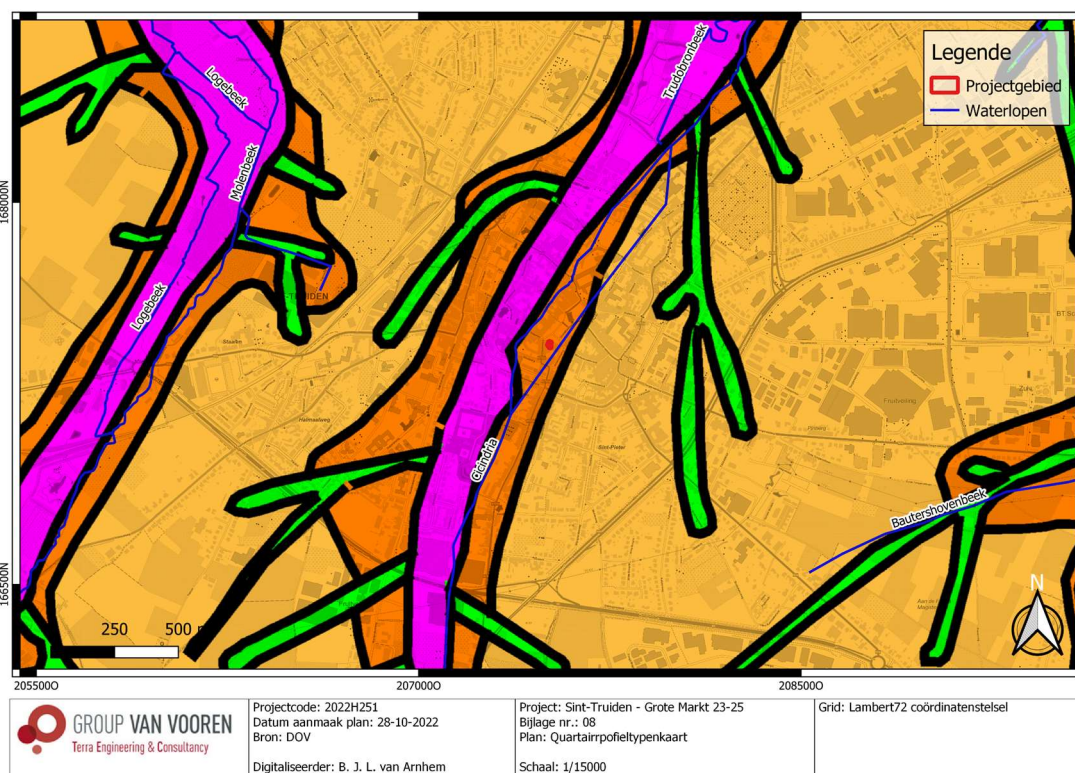

ELPw en/of HQ

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Fig. 1.19: Quartaargeologische kaart met situering van het projectgebied (© DOV).

Profieltype

10 op 9

9 Brabant leem op Haspengouw leem (Brabant leem dunner dan Haspengouw leem)

Eenheden op kaartblad 33

- 1 Lemig zand: afwisseling van dunne laagjes zand (Formatie van Wildert) en leem (Brabant leem); groter aandeel van zand
- 2 Zandleem: afwisseling van dunne laagjes zand (Formatie van Wildert) en leem (Brabant leem)
- 3 Lid van Rotspoel: lemen en zandige lemen die nu meestal in de valleien aan de top van de afzettingen liggen
- 4 Lid van Korbeek-Dijle: lemen en kleiige lemen, soms weinig
- 5 Lid van Rotselaar: venen en beddingsedimenten gelegen op het Lid van Kortesseem
- 6 Lid van Kortesseem: basale detritische, grove herwerkte zanden
- 7 Colluvium: herwerkt lokaal materiaal
- 8 Beekalluvium
- 9 Haspengouw leem: fijne afwisseling van zand en leem
- 10 Brabant leem: leempakket bestaande uit een ontkalkt bovengedeelte en een kalkrijk ondergedeelte
- 11 Meerafzettingen: afzetting van een typische moerasbodem onder een dunne zandleem bedekking
- 12 Demeralhuvium

Samengestelde gevectoriseerde Quartaairgeologische Profieltypenkaart van Vlaanderen 1/50.000 (VPO, 2017), op basis van de 'Quartaairgeologische kaart - Kaartblad 33 Sint-Truiden, opgemaakt door E. Goossens o.l.v. F. Gullentops en N. Vandenbergh (KULeuven), 1995' en informatie uit 'Goossens E.; o.l.v. Prof. Gullentops F. en Prof. Vandenbergh N., 2007. Toelichting bij de Quartaairgeologische Kaart - kaartblad 33, Sint-Truiden. Vlaamse overheid, dienst Natuurlijke Rijkdommen, 47p.'

Fig. 1.20: Quartaairprofieltypenkaart met situering van het projectgebied (© DOV).

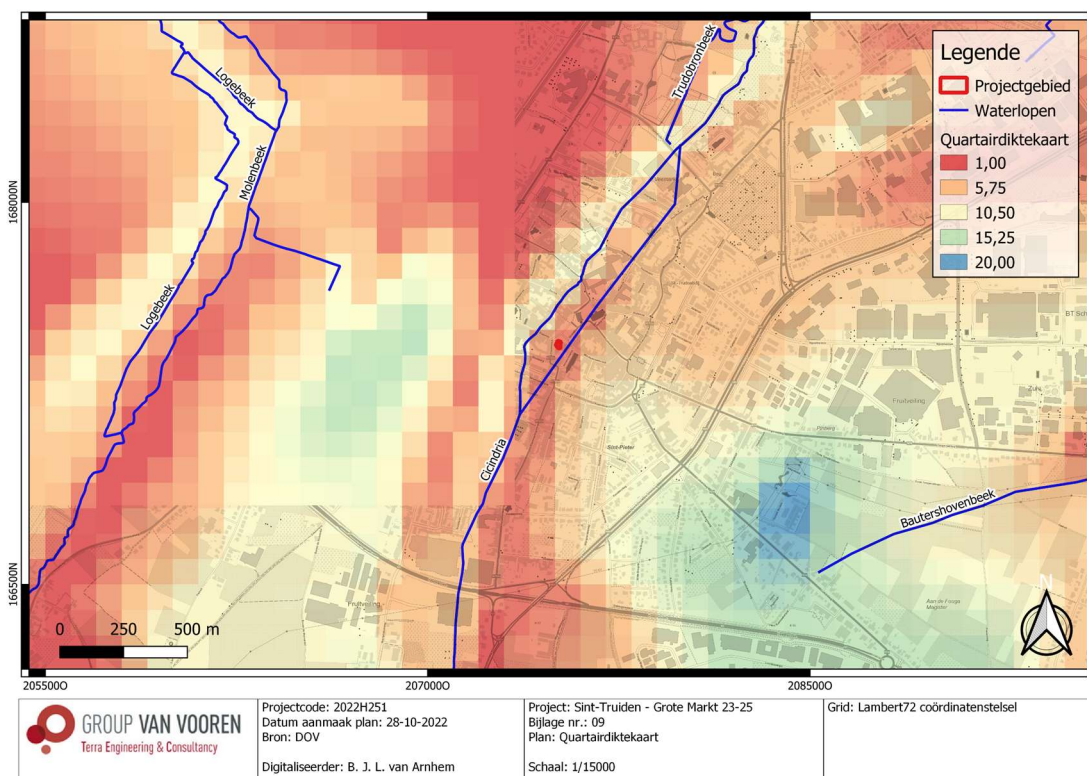

Fig. 1.21: Quartairdikte kaart met situering van het projectgebied (© DOV).

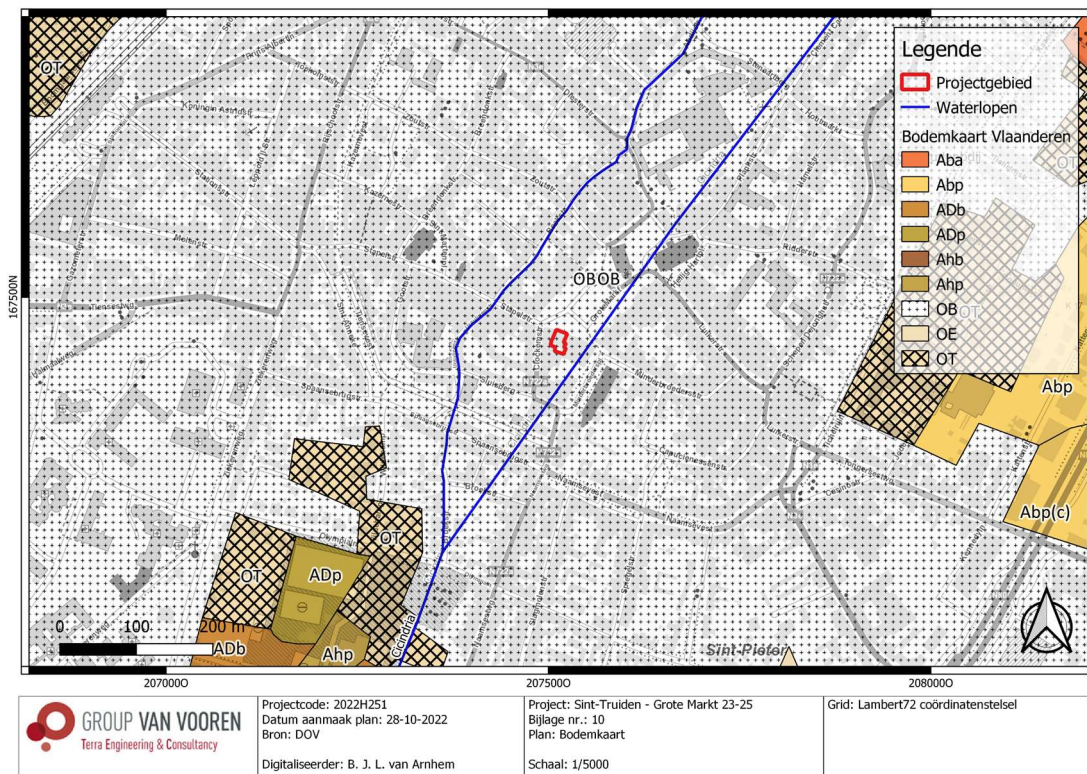

Fig. 1.22: Bodemkaart met situering van het projectgebied (© DOV).

2.2 Historische beschrijving van het onderzoeksgebied

In deze paragraaf wordt een historische beschrijving opgenomen van het project- en projectgebied, met in een tweede paragraaf illustraties van relevante historische kaarten, plannen en eventueel iconografisch materiaal.

2.2.1 Historiografische bronnen⁶

De naam van de stad Sint-Truiden is afgeleid van de stichter van de belangrijke Sint-Trudo abdij, Trudo of Sint Trudo. De hedendaagse stad, Sint-Truiden kent zijn oorsprong in de Vroege Middeleeuwen. Ook al zijn er archeologische aanwijzingen, die blijken geven van een van oorsprong Romeinse kern. Op een hoger gelegen zone nabij de oever van de Cicindriabeek werd in 664, op gronden die de naam Sachrinium of Zerkingen droegen, een klooster gesticht onder leiding van een Frankisch edelman genaamd Trudo. Om de kloosterlingen in hun behoeften en noden te voorzien ontstond rondom de abdij een kleine nederzetting, die na de dood van de later heiligverklarde Trudo uitgroeide tot een bedevaartsoord. Het is deze vroegmiddeleeuwse nederzetting die aan basis zou liggen van het latere Sint-Truiden.

Rond 740 trad de Sint-Trudo abdij toe tot de orde van de Benedictijnen. Een eeuw later, in 881 werd de abdij het slachtoffer van de invallen van de Noormannen. Na de inval van de Noormannen werd de abdij en de omliggende nederzetting heropgebouwd onder impuls van Otto I en onder de bescherming van de Bisschop van Metz. Het toenmalige centrum van de nederzetting werd verplaatst van de regio rondom de abdij naar deze rondom de huidige Grote Markt.

Al in de 11de eeuw werd Sint-Truiden voorzien van een uitgebreid grachtenstelsel en een stadsomwalling, een Oppidum Sancti Trudonis, zoals de stad in historische bronnen rond die periode werd vermeld. De 11de eeuw luidde ook de start in van de bouw van het nieuwe, omvangrijkere abdijcomplex. In 1086 ging Sint-Truiden deel uitmaken van het Prinsbisdom Luik. Het merendeel van de stad bleef echter onder het houderschap van de Sint-Trudo abdij. Het kleine, overblijvende deel van de stad was afwisselend in handen van verschillende vooraanstaande, adellijke families uit de regio, zoals de Hertogen van Leuven en de Graven van Duras. In 1129 werd de reeds verouderde, eerste omwalling vervangen door een stadsmuur uit baksteen, bestaande uit een netwerk van vestingmuren, torens en poorten.

Sint-Truiden vormde tijdens de Volle en de Late Middeleeuwen een belangrijk regionaal centrum van de lakennijverheid en de handel over lange afstand. Onder invloed van de abdij werden in en rond de toenmalige stad verschillende nieuwe religieuze gebouwen en instellingen gesticht, weliswaar op gronden die toebehoorden aan de abdij. Zo werd in de 12de eeuw begonnen aan de bouw van de Sint-Gangulfuskerk en de Onze-Lieve-Vrouwekerk. De 13de eeuw luidde de oprichting in, van het Minderbroederklooster en het Begijnhof. Doorheen de Middeleeuwen vormde de Grote Markt de scheiding tussen de geestelijke en de politieke macht binnen Sint-Truiden. Aldaar op de grens tussen beide machten werden in de 14de eeuw de befaamde stadshallen en in de 18de eeuw het stadhuis gebouwd.

Tijdens de 15de en de 16de eeuw werd Sint-Truiden meermaals belegerd, veroverd en geplunderd. Zo werd de stad achtereenvolgens ingenomen door Luikse troepen van Hendrik de Horne in 1405, door Bourgondische soldaten van Karel de Stoute in 1467, door troepen afkomstig uit Bouillon van Robert van der Marck in 1487 en door Spaanse soldaten onder leiding van Willem de Zwijger in 1568. Onder de Franse

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Historische stadskern van Sint-Truiden [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140054> (Geraadpleegd op 02-08-2022).

Koning Lodewijk XIV werden aan het einde van 17de eeuw de versterkingen rondom de stad geleidelijk aan afgebroken.

Na de 15de eeuw verloor Sint-Truiden haar functie als regionale en economische hoofdplaats. Een verval die duurde tot heropleving van de stad in de 19de eeuw onder invloed van de opkomende fruitteelt. Tijdens de Franse revolutie werd de Sint-Trudo abdij door de revolutionairen geplunderd, aangeslagen en vervolgens verkocht. Hierbij werden het merendeel van de abdijgebouwen afgebroken.

Sint-Truiden werd op 9 augustus 1914 ingenomen door de Duitse troepen. De inname ging niet zonder slag of stoot, zo werden een kleine aantal huizen geplunderd en nadien platgebrand, alsook zo'n 20 burgers, na een beschuldiging van spionage en het plegen van gewapend verzet, geëxecuteerd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten beide zijden gebruik van de Luchtmachtbasis van Brustem, net buiten Sint-Truiden.

2.2.2 Historische cartografie

Op de Villaretkaart (1745-1748; Fig. 1.23) maakt het projectgebied deel uit van een zone dat schematisch wordt voorgestemd als een bebouwde zone aan de zuidkant van de markt. Een gelijkaardige situatie is zichtbaar op de Ferrariskaart (ca. 1775; Fig. 1.22). Het projectgebied omvat een deel van een woonblok, bestaande uit één of meerdere rij- of stadswoningen met achterliggende binnenkoer. Tussen de bebouwing langsheen de verschillende straten zijn verschillende tuin- en achtererfzones zichtbaar. Opvallend is de aanwezigheid van een zone met een twaalftal bomen op de Grote markt. Mogelijk gaat om een deel van de Grote markt die als een middenplein (dries) werd gebruikt.

Zowel op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840; Fig. 1.25) als op de Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854; Fig. 1.26) is het projectgebied foutief gegeorefereerd met een verkeerde kaartligging tot gevolg. Zo omvat het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen een deel van de nabijgelegen zijstraat van de Grote markt en is deze op de Vandermaelenkaart aan de overzijde van de Grote markt gelegen.

Op de topografische kaarten van 1873, 1904, 1939 en 1969 (Fig. 1.27 tot Fig. 1.29) is een gelijkaardige situatie zichtbaar. Het projectgebied omvat een deel van een woonblok (een of meerdere rij- of stadswoningen), gelegen aan de Grote Markt te Sint-Truiden. Enkel op de topografische kaart van 1969 (Fig. 1.29) kan tussen het projectgebied en de Grote Markt een straat worden waargenomen. Eenzelfde situatie is zichtbaar op de topografische kaarten van 1981 en 1989 (Fig. 1.31 en Fig. 1.33).

Op de luchtfoto uit het najaar 1944 en uit 1971 (Fig. 1.30) is ter hoogte van het projectgebied bebouwing zichtbaar. Doch door beperkte kwaliteit van de luchtfoto kunnen er geen verdere details afgeleid worden. Hetzelfde geldt voor de luchtfoto's uit 1979-1990 en 1995 (Fig. 1.32 en Fig. 1.34). Op de luchtfoto uit 2000-2003 (Fig. 1.35) is de huidige situatie waarneembaar. Slechts één woning heeft een achterliggende binnenkoer.

Op basis van bovenstaande gegevens kan geconcludeerd worden dat minstens vanaf de 18de eeuw bebouwing aanwezig was ter hoogte van het projectgebied. De thans aanwezige gebouwen gaan vermoedelijk terug tot deze periode, hoewel er *de facto* van kan worden uitgegaan dat ze verder teruggaan in de tijd. Het achterliggende gedeelte wordt bovendien vaak weergegeven als een binnenkoer en/of achterliggende tuinzone. Alles wijst er op dat er dient rekening gehouden te worden met een site met complexe verticale stratigrafie en dat de historische bouwactiviteiten van de laatste 200 jaar eerder zeer beperkt gaan geweest zijn.

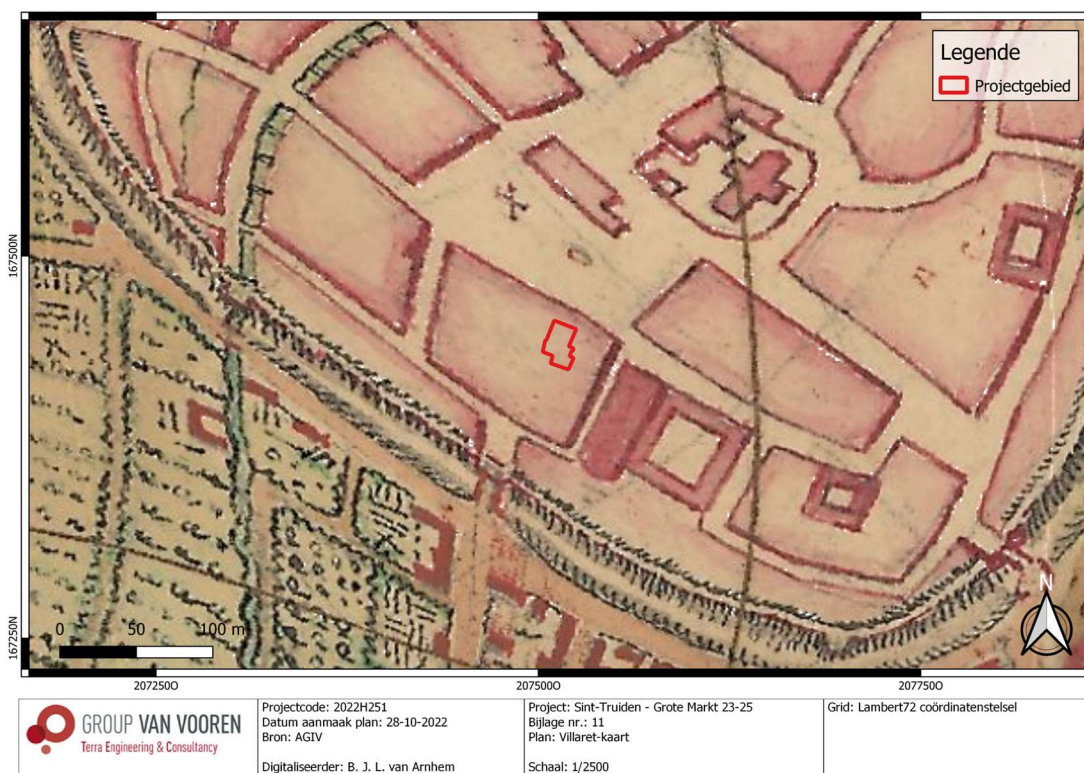

Fig. 1.23: Villaretkaat (1745-1748) met situering van het projectgebied (© AGIV).

Fig. 1.24: Ferrariskaart (ca. 1777) met situering van het projectgebied (© AGIV).

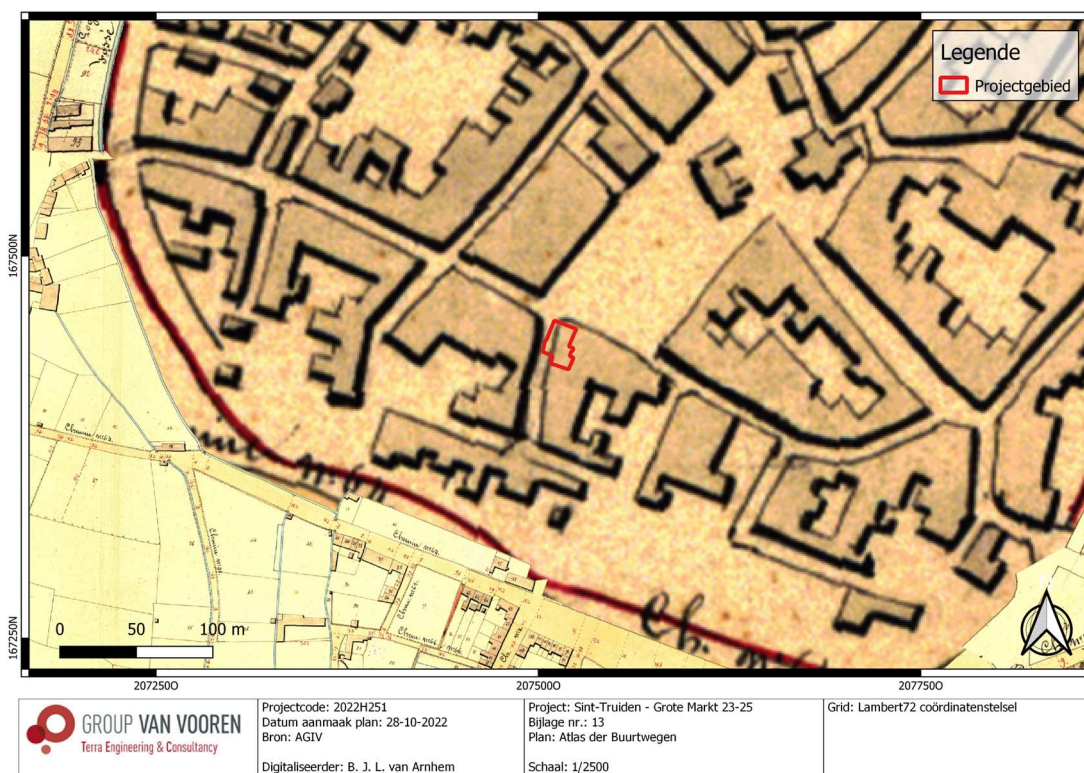

Fig. 1.25: Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) met situering van het projectgebied (@ AGIV).

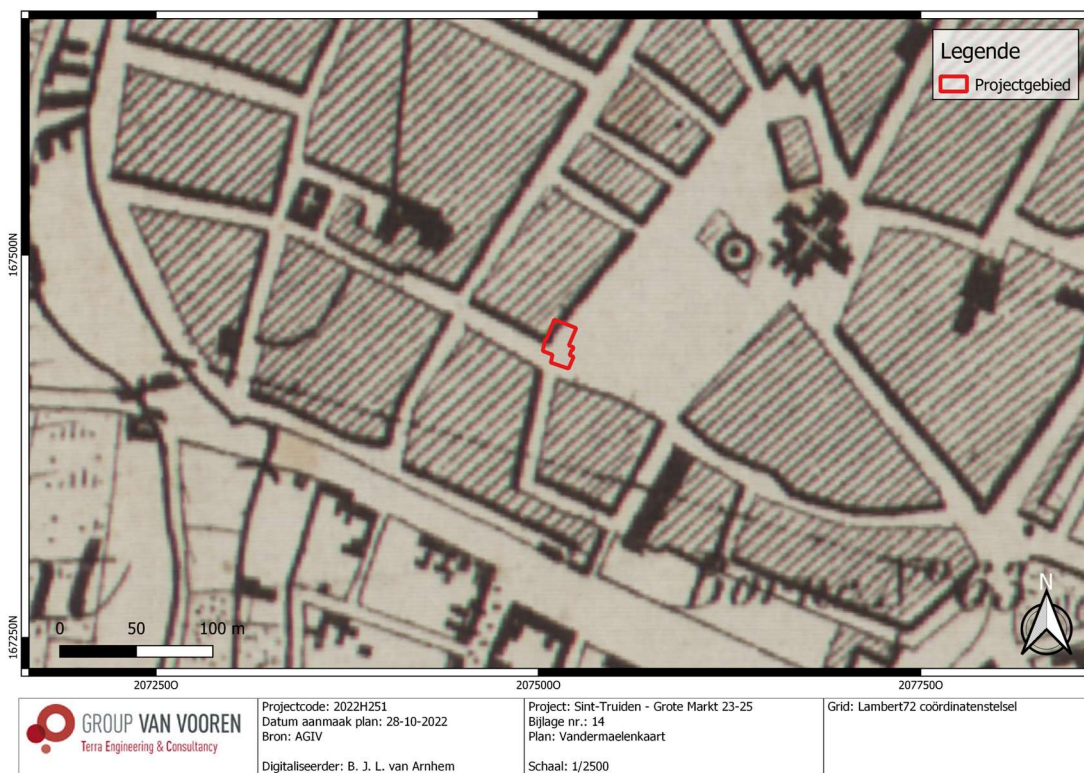

Fig. 1.26: Vandermaelenkaart (1846-1854) met situering van het projectgebied (@ AGIV).

Fig. 1.27: Topografische kaart (1873) met situering van het projectgebied (@ Cartesius).

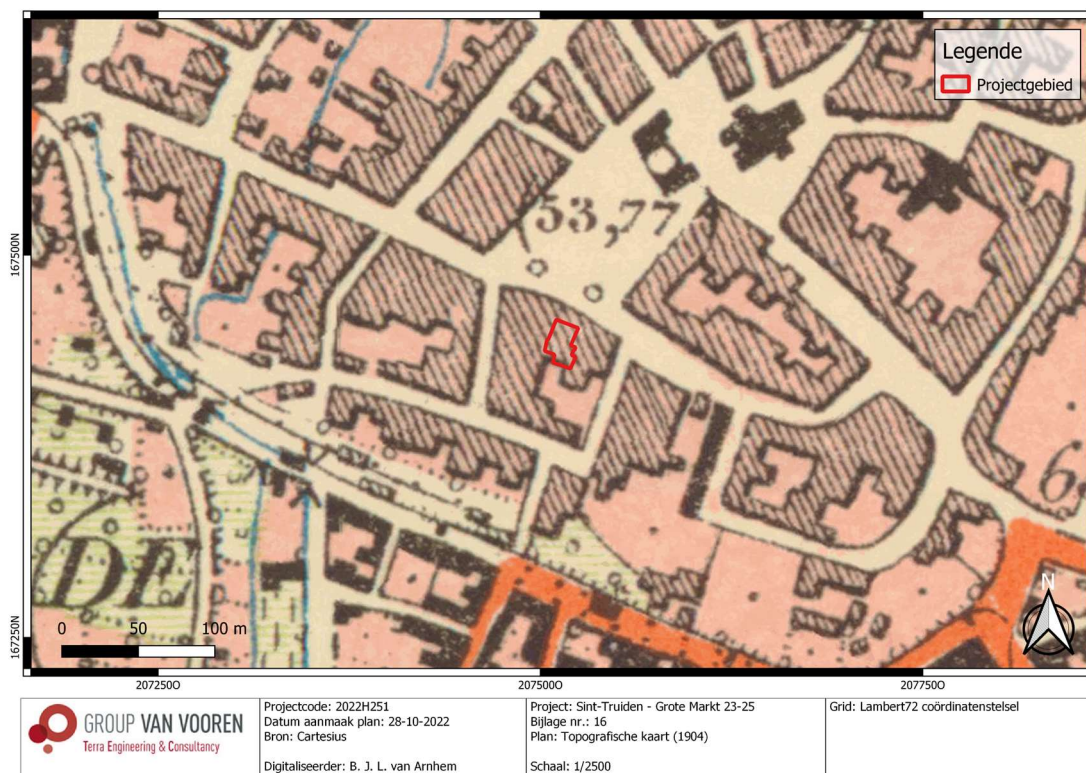

Fig. 1.28: Topografische kaart (1904) met situering van het projectgebied (@ Cartesius).

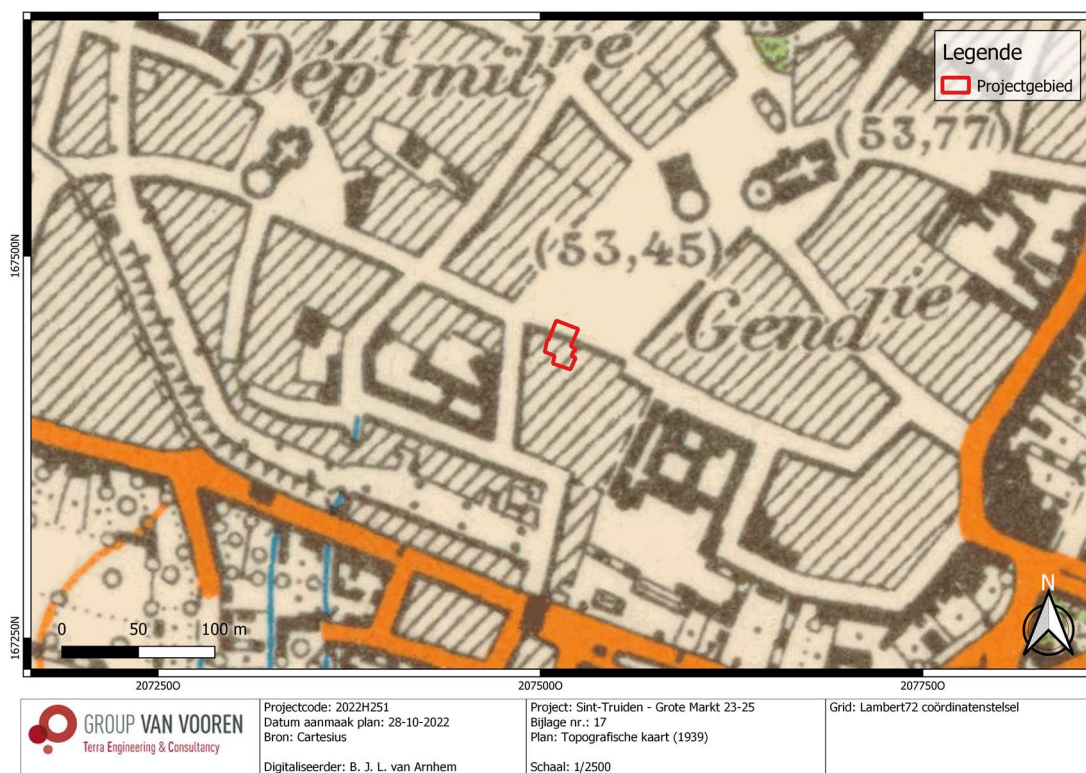

Fig. 1.29: Topografische kaart (1939) met situering van het projectgebied (@ Cartesius).

Fig. 1.30: Luchtfoto (najaar 1944) met situering van het projectgebied (@ Onder de radar).

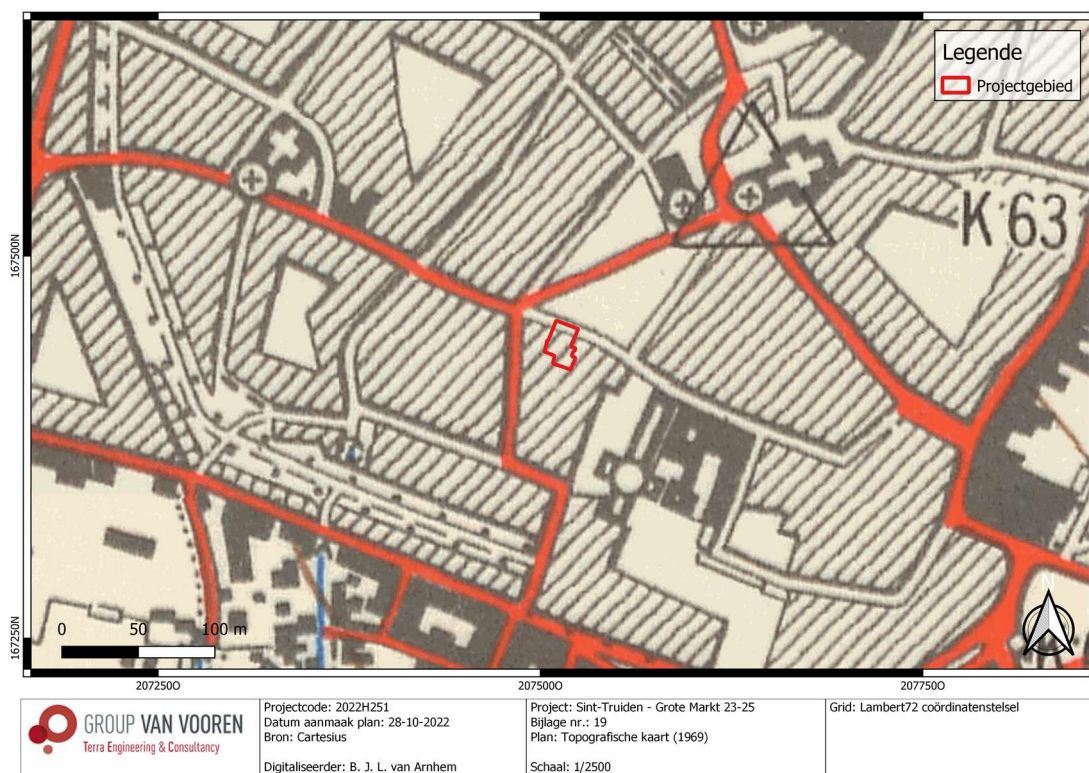

Fig. 1.31: Topografische kaart (1969) met situering van het projectgebied (@ Cartesius).

Fig. 1.32: Luchtfoto (1971) met situering van het projectgebied (@ AGIV).

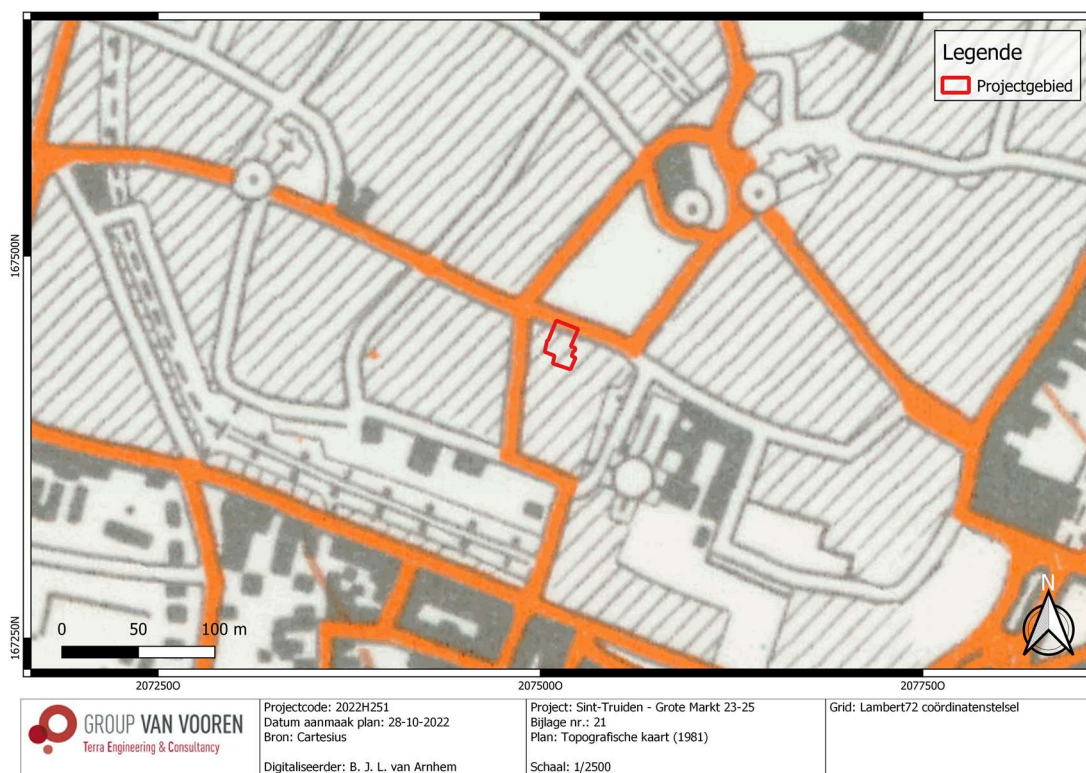

Fig. 1.33: Topografische kaart (1981) met situering van het projectgebied (© Cartesius).

Fig. 1.34: Luchtfoto (1979-1990) met situering van het projectgebied (© AGIV).

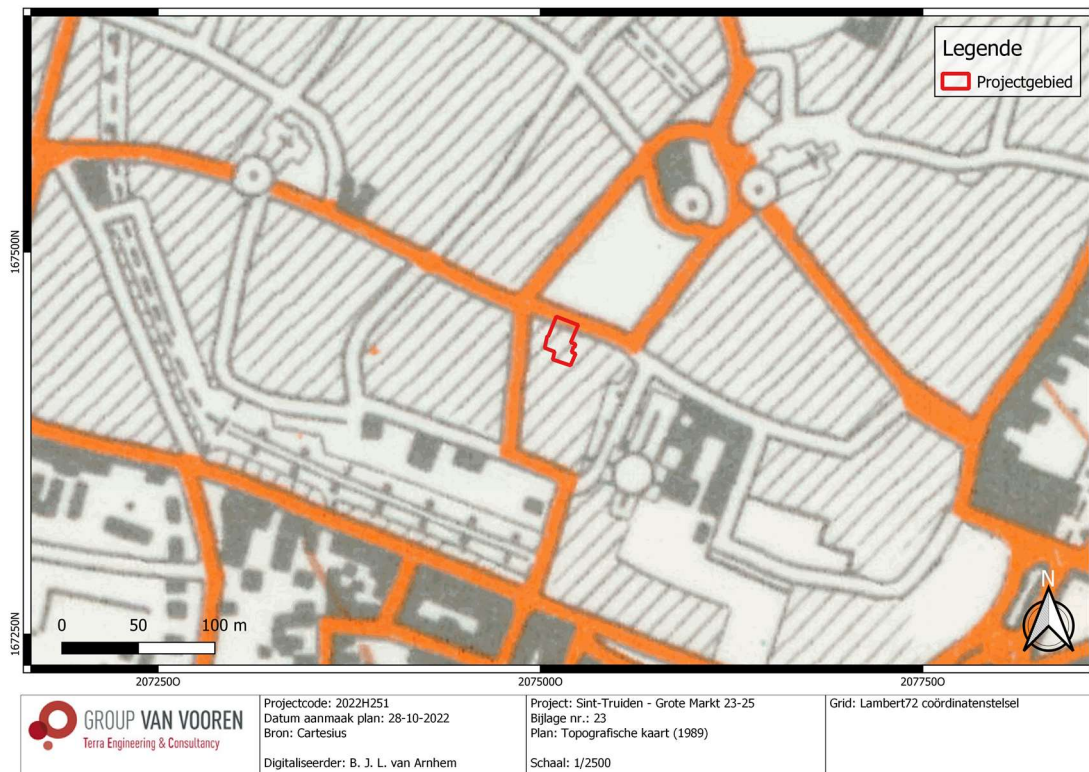

Fig. 1.35: Topografische kaart (1989) met situering van het projectgebied (@ Cartesius).

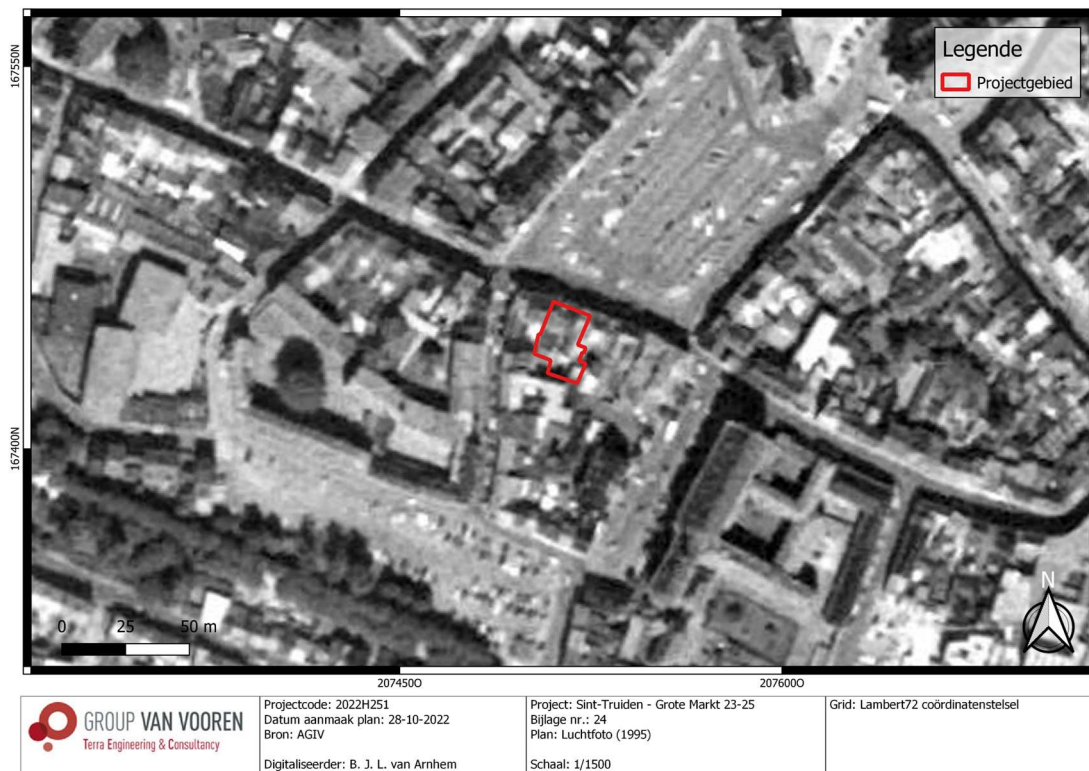

Fig. 1.36: Luchtfoto (1995) met situering van het projectgebied (@ AGIV).

Fig. 1.37: Luchtfoto (2000-2003) met situering van het projectgebied (© AGIV).

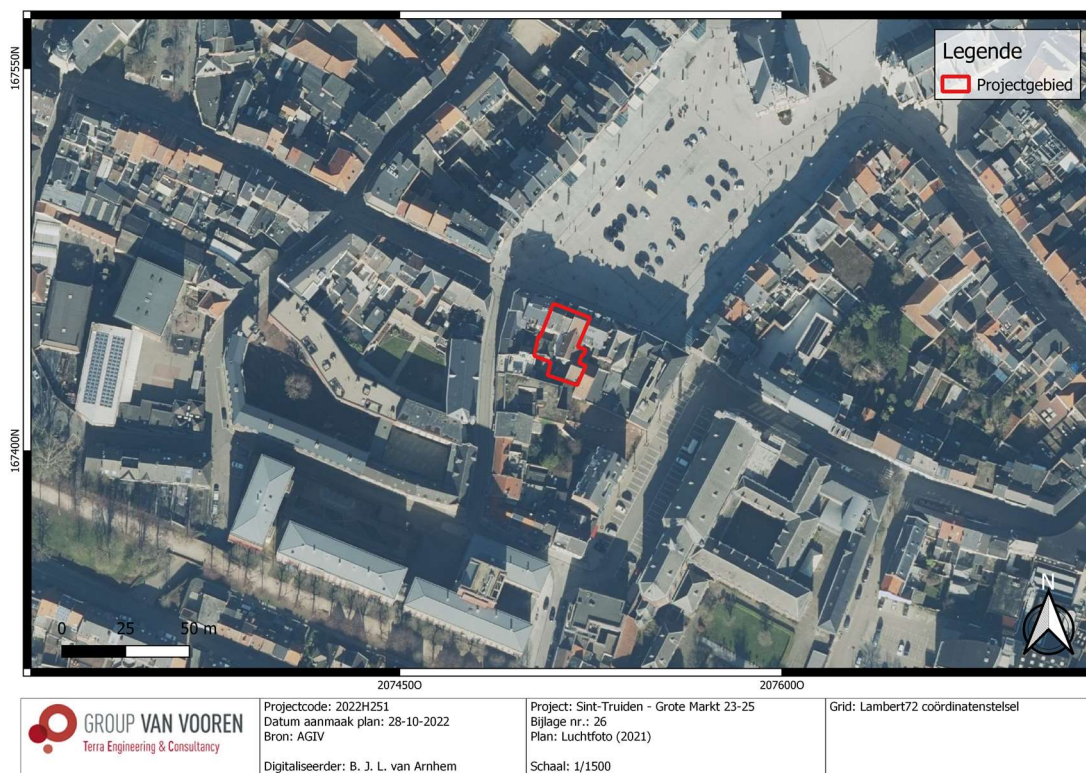

Fig. 1.38: Luchtfoto (2021) met situering van het project- en vergunningsgebied (© AGIV).

2.3 Archeologisch kader van het projectgebied

Tot op heden zijn er binnen het projectgebied nog geen archeologische waarden/onderzoeken bekend. Wel zijn de drie bestaande woningen binnen het onderzoeksgebied aangeduid als bouwkundige erfgoedelementen (ID 22476-22478). De drie gebouwen kunnen aangeduid worden als neoclassicistische woningen uit het einde van de 18de en begin van de 19de eeuw. In de directe omgeving (straal: 100 m) van het onderzoeksgebied komen volgens de CAI enkele archeologische waarden voor.

Bij een proefputtenonderzoek aan de stapelstraat te Sint-Truiden (CAI 224294) werd vastgesteld dat het gehele onderzoeksgebied werd ingenomen door verschillende kelderruimtes en funderingen met een variabele diepte tussen ca. 80 en 140 cm-mv. Enkele kelders waren reeds tijdens de voorafgaande (bovengrondse) afbraakwerken opgevuld met bouwpuin.⁷

Een opgraving (CAI: 2088220) in het Ursulinenklooster gelegen aan de Ursulinenstraat bracht een paalkuil, een greppel en een kuil aan het licht die op basis van de aangetroffen aardewerkfragmenten (o.a. Maaslands aardewerk) in de Volle/Late Middeleeuwen te dateren zijn. Bijkomend, werd in het onderste opvullingspakket van de greppel een afgesleten, koperen rekenpenning aangetroffen, alsook een grote hoeveelheid aan verbrande leemfragmenten. De aangetroffen sporen kennen een slechte fragmentarische bewaring.⁸ Uit het voorafgaande proefputtenonderzoek bleek het overgrote deel van het onderzoeksgebied verstoord te zijn. Enkel in het zuidoostelijk deel van onderzoeksgebied (Proefput 1) werden een kuil, een puinrijk ophogingspakket en een fundering in natuursteen aangetroffen. De natuurstenen fundering was waarschijnlijk afkomstig van een reeds op de Ferrariskaart (ca. 1775) op deze locatie afgebeeld gebouw.⁹

Ter hoogte van de Groenmarkt en het Heilighartplein ten noorden van het onderzoeksgebied (CAI: 218378 & 982308) werd in 2018 en 2019 een opgraving uitgevoerd waarbij een voormalig kerkhof, een kapel en een beperkt aantal bodemsporen werden aangetroffen. Er werden in totaal ca. 3700 skeletten gevonden daterend tussen de 8ste eeuw en de 17de eeuw. De hoeveelheid skeletten uit de Volle en Late Middeleeuwen toonden aan dat Sint-Truiden een enorme bloeiperiode heeft gekend gedurende deze periode waarbij het bevolkingsaantal sterk is toegenomen. Naast Middeleeuwse skeletten en sporen werd er ook een beperkt aantal Romeinse sporen aangetroffen die wijzen op oudere componenten in de omgeving.

Bij een archeologisch vooronderzoek aan de Broedersite in 2021 (CAI: 982118), 220 m ten noordoosten van het onderzoeksgebied, werden zeer veel sporen teruggevonden die gedateerd konden worden vanaf de Volle Middeleeuwen tot de Nieuwe Tijd. De site zal in de toekomst verder onderzocht worden aan de hand van een archeologische opgraving.

Bij een kleine archeologische opgraving aan de Diesterstraat 14-16 in 2022 (ID 22691), 210 m ten noorden van het onderzoeksgebied, werden sporen teruggevonden uit de Volle Middeleeuwen alsook een gracht daterend uit de 11ste eeuw die mogelijk geïnterpreteerd werd als een gracht rond het atrium van de Sint-Trudoabdij.

⁷ Yperman 2018, p. 10-15.

⁸ Schurmans & Wesdorp 2015, p. 29-30.

⁹ Devroe et al. 2014 p. 20.

Op de Sluisberg werd in 2003 door het IAP een opgraving (CAI 700873) uitgevoerd naar aanleiding van het nieuwbouwproject "Clockempoort". Hierbij werden een groot aantal vondsten, sporen en structuren aangetroffen. Een onregelmatige kuil kon op basis van het aanwezige handgevormde aardewerk in de 9de tot 8ste eeuw v.Chr. gedateerd worden (Late Bronstijd tot Vroege IJzertijd). Uit het begin van de Volle Middeleeuwen (10de tot 11de eeuw) dateert een loopvlak, een ploeglaag en een trapvormige kuil, waarin een grote hoeveelheid dierlijk botmateriaal werd teruggevonden. In het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied werd het loopvlak en de ploeglaag afgedekt door een donkergrijs houtskoolrijk ophogingspakket, die waarschijnlijk in verband te brengen zijn met de aanleg van de eerste stadsomwalling (1056-1086). In het loopvlak en de ploeglaag waren verschillende (paal)kuilen uitgegraven, waarvan drie met zekerheid als middenstaander kunnen geïnterpreteerd worden. Aanvullend, werden twee vierkante veldovens (1,60 m x 1,20 m tot 1,40 m x 1,00 m) aangetroffen die door middel van een stookkanaal met elkaar verbonden waren. Enkele muurresten in Lincen tufsteen, een trap, een overwelfde rechthoekige kelder in baksteen en een als beerput gebruikte waterput uit het noordelijke deel van het onderzoeksgebied dateerden op basis van het aangetroffen aardewerk en bouw materiaal uit de Post-Middeleeuwen, meer bepaald uit de 2de helft van de 16de eeuw tot de eerste helft van de 17de eeuw. Van de in 1675 uitgebroken stadsmuur werd over het gehele onderzoeksgebied slechts een met mortelresten gevulde greppel teruggevonden. In het zuidoostelijk deel van het onderzoeksgebied werd door de archeologen een bunker uit de Tweede Wereldoorlog blootgelegd. Deze werd naderhand niet verder onderzocht. Enkele granaatkoppen werden aangetroffen in de bovenste vulling van een post-middeleeuwse waterput in natuursteen.¹⁰

Het huidige stadhuis (CAI 700781) van Sint-Truiden gaat terug tot 1754 en was reeds meermaals het onderwerp van een uitvoerig archeologisch onderzoek. Zo werd de kelder en de zone rond de haltoren in 1994, 1996 en de periode tussen 2008 en 2009 door archeologen onderzocht. Hierbij werd vastgesteld dat het hedendaagse stadhuis aangelegd werd op de locatie van een in hout opgetrokken hal (1366). Dit hallenhuis kende in de loop van de 14de en de 15de eeuw een toenemende versterking en werd voorzien van een gotische haltoren, dewelke in 1606 omwaaide en vervangen werd door de vandaag zichtbare toren.¹¹

In de directe omgeving (straal: 100 m) van het onderzoeksgebied situeert zich één gebied zonder/geen archeologie (GGA) met ID 125452.

Het projectgebied omvat drie rijwoningen, zijnde **Huis De Valck (ID 18004)**, **Huis De Seeldraaier (ID 18002)** en **Burgerhuis van 1802 (ID 16038)**, die sinds het ministeriële besluit van 16 januari 2018 deel uitmaken van de inventaris voor vastgesteld bouwkundig erfgoed van de provincie Limburg.

Huis De Valck is een breedhuis opgetrokken in classicistische stijl, bestaande uit oorspronkelijk twee, later drie bouwlagen onder een met leien gedekt zadeldak. Het breedhuis gaat terug tot het einde van de 18de eeuw en het begin van de 19de eeuw. De uit bakstenen opgetrokken voorgevel is voorzien van met kalksteen omlijste rechthoekige vensters die aan de bovenzijde door middel van uitredende panelen in kalksteen zijn afgewerkt. Tijdens een tweede, latere bouwphase werd een gevelbreed balkon met gietijzeren sierhekwerk toegevoegd en een gevelverhoging met uit soortgelijke, kleinere rechthoekige vensters uitgevoerd.

¹⁰ Pauwels & Van den Hove 2006, p. 308-314.

¹¹ CAI

Huis De Seeldraaier is een van een bakstenen lijstgevel voorzien breedhuis opgebouwd uit drie traveeën en drie bouwlagen onder een zadeldak bekleed met de typerende Vlaamse pannen. Het eerder laag breedhuis dateert uit 18de eeuw. De voorgevel wordt gekenmerkt een lijstwerk van gekoppelde rechthoekige vensters in een beschilderde hardstenen omlijsting met doorlopende dorpels en lijsten. De vensters zijn afgewerkt met een smeedijzeren borstwering. De benedenverdieping is omgevormd tot een winkelpui.

Burgerhuis uit 1802 is een breedhuis uitgerust met een laat-classicistische lijstgevel, bestaande uit drie traveeën en drie bouwlagen onder een zadeldak met houten dakvensters. Het (verdwenen) driehoekig fronton draagt de datering 1802. De uit baksteen opgebouwde voorgevel kent vandaag zes uitgediepte rechthoekige vensters in met cement uitgewerkte omlijstingen en geprofileerde kalkstenen lekdrempels. Ter hoogte van de derde bouwlaag zijn bakstenen panelen aanwezig, die net zoals de gehele voorgevel oorspronkelijk bepleisterd waren. De benedenverdieping is omgevormd tot een winkelpui.

2.3.1 CAI-gegevens

<u>Tabel 1.1: Overzicht van de CAI-waarden</u>			
ID-nummer	Situering	Naam	Omschrijving
224294 ¹²	81 m NW	Sint-Truiden - Stapelstraat	20 ^{ste} -eeuwse kelders – de kelders dateren uit het begin van de 20 ^{ste} eeuw.
2088220 ¹³	70 m ZW	SH Ursulinenklooster	Sporen uit de Volle, de Late Middeleeuwen en Nieuwe tot Nieuwste Tijd – in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied werden sporen uit de Volle en de Late Middeleeuwen aangetroffen, alsook sporen en structuren uit de Nieuwe tot Nieuwste Tijd
700873 ¹⁴	99 m ZW	Sluisberg	Vondsten, sporen en structuren uit verschillende perioden – enkele granaatkoppen uit WO I – een ontmantelde bunker uit WO II – post-middeleeuwse bewoningsporen – een kuil uit de Late Bronstijd tot Vroege IJzertijd – kuilen en paalkuilen uit de Late Middeleeuwen, uitbraakspoor van een natuurstenen ommuring.
700781 ¹⁵	90 m NO	De Markt - stadhuis	Stadhuis met haltoren – in 1366 opgericht als een hal op de markt – ter hoogte van de insteek van de toren werd een ophogingspakket uit de late 11 ^{de} tot vroege 13 ^{de} eeuw aangetroffen – aan de buitenzijde werd hetzelfde pakket aangesneden – 13 ^{de} -eeuwse klerkenkapel erop aangelegd – twee bakovens met een ruim daterende productie – een greppel en een gracht gerelateerd aan “de zouw” voor het voormalige vleeshuis.
218378 & 982308	130 m NO	Groenmarkt & Heilig Hartplein	Opgraving van Middeleeuws kerkhof daterend vanaf de 8 ^{ste} eeuw tot de 17 ^{de} eeuw. Er werden ook enkele Romeinse sporen teruggevonden.
982118	210 m NO	Broedersite	Archeologisch vooronderzoek waarbij zeer veel sporen werden teruggevonden daterend vanaf de Volle Middeleeuwen. De site zal in de nabije toekomst verder opgegraven worden.
ID 22691	230 m N	Diesterstraat 14-16	Opgraving met sporen uit de Volle Middeleeuwen alsook een gracht uit de 11 ^{de} eeuw die geïnterpreteerd werd als gracht rondom het atrium van de Sint-Trudoabdij.

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sint-Truiden - Stapelstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224294> (Geraadpleegd op 10-10-2022).

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: SH Ursulinenklooster [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208220> (Geraadpleegd op 10-10-2022).

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Sluisberg [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700873> (Geraadpleegd op 10-10-2022).

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: De Markt - stadhuis [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/700781> (Geraadpleegd op 10-10-2022).

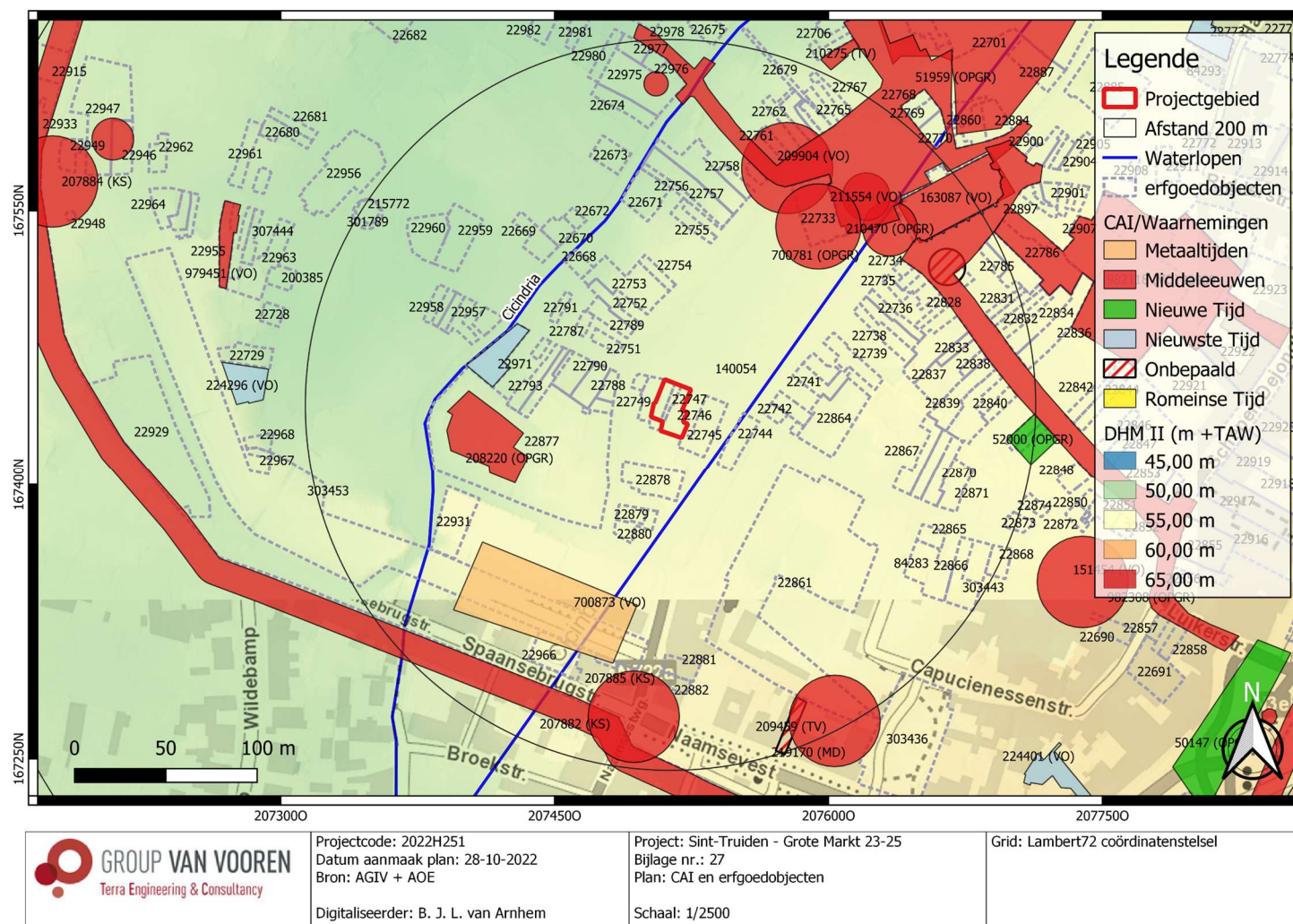

Fig. 1.39: Digitaal hoogtemodel (DHM II) met CAI-gegevens in de omgeving (© AGIV en Agentschap Onroerend Erfgoed).

2.3.2 (Archeologie)nota's

In de directe omgeving (straal: 100 m) van het projectgebied werd tot op heden slechts twee archeologienota's en twee nota's opgesteld waarbij een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem werd geadviseerd in een Programma van Maatregelen in uitgesteld traject.

Sint-Truiden – Clockemstraat (ID 18091)

Naar aanleiding van een inbreidingsproject in de Clockemstraat te Sint-Truiden in 2021 werd door archeologen van ARON bv. een archeologienota opgesteld. Uit het bureauonderzoek bleek dat het onderzoeksgebied, gezien de locatie binnen de historische stadskern en de aard van de aanwezige bebouwing, een waardevol en goede bewaard archeologisch bodemarchief kan bevatten, bestaande waarschijnlijk uit sporen van bewoning en/of de ingebruikname van de middeleeuwse stad Sint-Truiden. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek adviseert men een archeologisch vervolgonderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een gecombineerd proefputten- en proefsleuvenonderzoek.

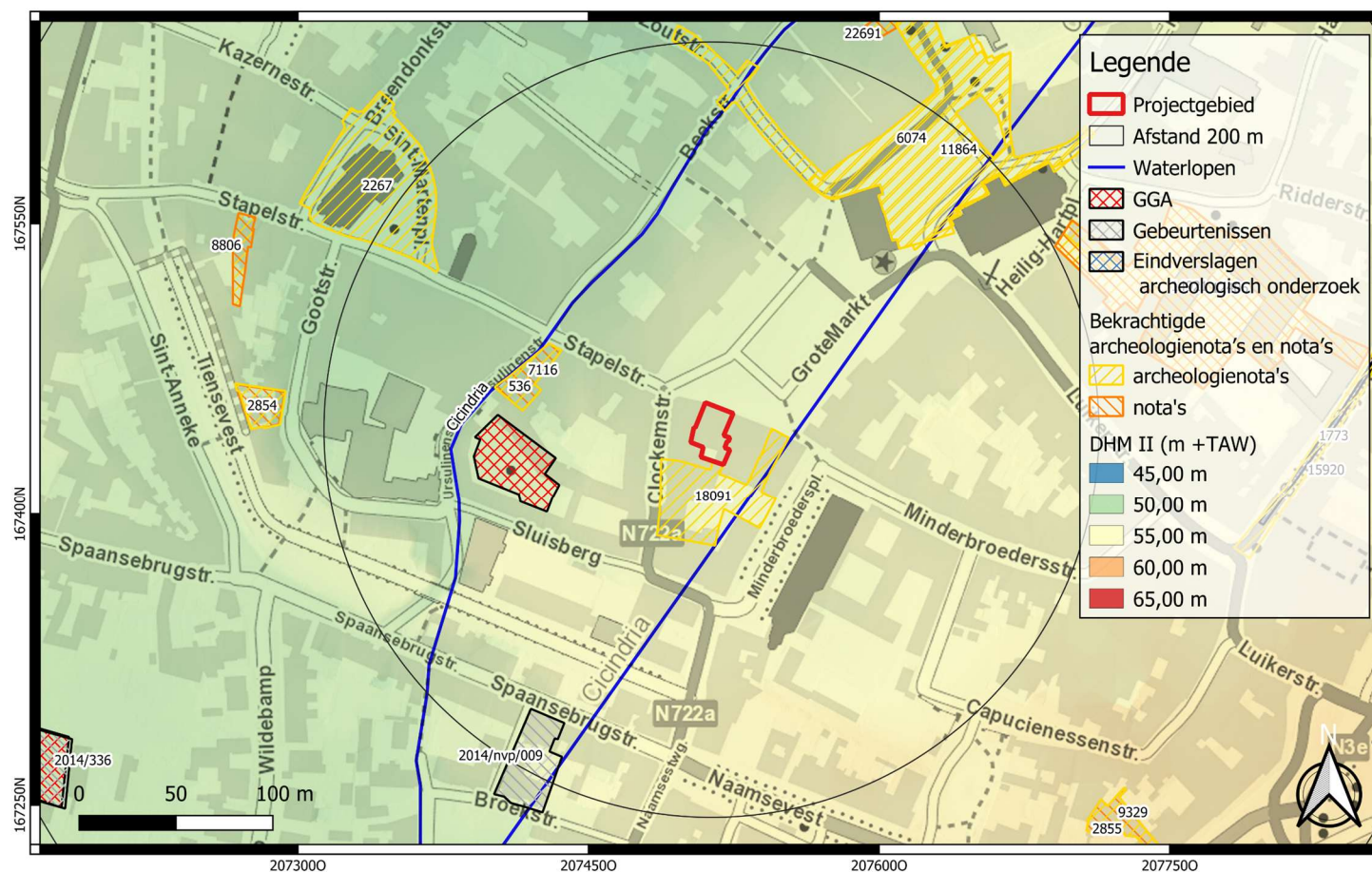
Tabel 1.2: Overzicht van (archeologie)nota's

ID-nummer	Situering	Omschrijving
18091 ¹⁶	0 m Z	Archeologienota – bestaande uit een bureauonderzoek – een inbreidingsproject met ondergrondse parking in twee niveaus– met PVM voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem (een combinatie van een proefsleuven- en proefputtenonderzoek) – het onderzoeksgebied kan een waardevol en goed bewaard archeologisch bodemarchief bevatten, meer bepaald sporen van bewoning en/of ingebruikname van de middeleeuwse stad Sint-Truiden.
536 ¹⁷	82 m NW	Archeologienota – bestaande uit een bureauonderzoek – de verbouwing van het huidige pand naar een handelspand met 9 appartementen – met PVM voor uitgesteld vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem (een proefputtenonderzoek) – gelegen in het hart van de historische stadskern van Sint-Truiden, grenzend aan een klooster uit de Late Middeleeuwen.
7116 ¹⁸	82 m NW	Nota – bestaande uit een proefputtenonderzoek – het gehele onderzoeksgebied bleek onderkelderd te zijn – met advies voor een vrijgave

¹⁶ Van de Staey & Driesen 2021.

¹⁷ Deville & Houbrechts 2016.

¹⁸ Yperman 2018.

 GROUP VAN VOOREN Terra Engineering & Consultancy	Projectcode: 2022H251 Datum aanmaak plan: 28-10-2022 Bron: AGIV + AOE	Project: Sint-Truiden - Grote Markt 23-25 Bijlage nr.: 28 Plan: Bekrachtigde archeologienota's	Grid: Lambert72 coördinatenstelsel
	Digitaliseerder: B. J. L. van Arnhem	Schaal: 1/2500	

Fig. 1.40: Digitaal hoogtemodel (DHM II) met (archeologie)nota's in de omgeving (© AGIV en agentschap Onroerend Erfgoed).

2.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied situeert zich te midden van de historische kern van de stad Sint-Truiden aan de rand van de Grote Markt, op ca. 100 m afstand (in vogelvlucht) van het voormalige Stadhuis met belfortoren en op ca. 154 m afstand (in vogelvlucht) van de nabijgelegen Onze-Lieve-Vrouwekerk. Het kruispunt tussen de Stapel- en de Clockemstraat bevindt zich op ca. 25 afstand (in vogelvlucht) van het projectgebied (Fig. 1.1). De stad Sint-Truiden is gelegen op de overgang tussen de archeo-regio's Vochtig Haspengouw en het Plateau van Landen (Droog Haspengouw). De streek rondom Sint-Truiden wordt in het zuiden gekenmerkt door een golvend landschap met parallelle versnijdingen door asymmetrische valleien en in het noorden door een breedgolvend leemplateau met veelal ondiepe insnijdingen. Sint-Truiden vormt een voor Droog Haspengouw typerende valleisite. Andere vormen van bewoning rondom Sint-Truiden zijn kleine hoopedorpen, interfluvia- en plateaurand sites. Het hedendaagse Sint-Truiden heeft zich ontwikkeld vanuit een kleine nederzettingkern, ontstaan rondom de voormalige Sint-Trudoabdij, aan de oever van de Cicindria. Het heeft zich doorheen het verleden stapsgewijs uitgebreid over de Cicindria-vallei en de naburige hoger gelegen zones. Zo zijn zowel de Grote markt als de ruïne van de Sint-Trudoabdij gelegen nabij de Cicindria in het laagst gelegen deel van het landschap.

Binnen het projectgebied komt volgens de Bodemkaart (Fig. 1.17) enkel de bodemserie: bebouwde zones (OB) voor. De OB-bodemserie geeft aan dat tijdens de opstelling van de bodemkaart de terreinen ontoegankelijk waren voor bodemkundig onderzoek. Rondom het projectgebied zijn nog andere bodemseries aanwezig, zijnde sterk vergraven gronden (OT), een droge leembodem zonder profielontwikkeling (Abp(c)), groeven (OE), een matig droge tot matig natte leembodem zonder profielontwikkeling (ADp), een natte leembodem zonder profielontwikkeling (Ahp) en een matig droge tot matig natte leembodem met structuur B-horizont (ADb).

Tot op heden zijn er binnen het projectgebied nog geen archeologische waarden/onderzoeken gekend. In de directe omgeving (straal: 100 m) van het onderzoeksgebied komen volgens de CAI enkele archeologische waarden voor. Het betreft de sites van het Ursulinenklooster, de Sluisberg en het Stadhuis, waar zowel vondsten, sporen en structuren uit de Romeinse periode, de Volle en de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd werden aangetroffen. Derhalve kan de verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de **Romeins periode, de Volle en de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd** in de nabijheid van het projectgebied als hoog tot zeer hoog worden ingeschat.

Hypothetisch wordt het archeologisch potentieel op basis van alle bovenvermelde argumenten voor het projectgebied als hoog tot zeer hoog ingeschat. Het terrein situeert zich ter hoogte van de Grote Markt van Sint-Truiden, een locatie die al minstens sinds de Middeleeuwen tot ontwikkeling kwam. Er geldt een verwachting voor archeologische waarden van de Romeinse periode tot de Nieuwe/Nieuwste tijd. Hierbij dient voornamelijk rekening gehouden te worden met typische archeologische waarden in een stadscontext: structuren, muren, vloerniveaus, beerputten, waterputten, artisanale gerelateerde waarden etc. Eerder onderzoek in de omgeving leverde bovendien oudere sporen op van menselijke bewoning onder 19de-eeuwse kelderniveaus. Het hypothetisch archeologisch potentieel kan echter afwijken door de aanwezigheid van de bebouwing en kelders. De bebouwing gaat minstens terug tot de 18de eeuw, met elk een kelder van ca. 1,5 tot 2 m-mv. De kaartstudie toont aan dat de situatie ter hoogte van het terrein een lange continuïteit kent met weinig tot geen veranderingen. Gelet op het hoog archeologisch potentieel, de verwachting voor sites met een complexe verticale stratigrafie, doch de aanwezigheid van kelders, zijn de conservatieomstandigheden onduidelijk. De conservatieomstandigheden ter hoogte van de kelders neigen naar een slecht bewaard bodemarchief,

hoewel de afwezigheid van archeologische waarden onder en rondom de aanwezige vloerplaten niet kan uitgesloten worden. Zeker de onbebouwde achterliggende zone heeft mogelijks nog een goed bewaard bodemarchief. Vermits het bureauonderzoek niet toelaat om enerzijds uitspraken te doen over een eventuele aan- of afwezigheid van archeologische waarden en anderzijds om een impactbepaling van de geplande werken te maken, is verder vooronderzoek noodzakelijk.

De verzamelde aardkundige, historische en archeologische gegevens leiden tot de vaststelling dat er een archeologisch potentieel is voor sites met een complexe verticale stratigrafie ter hoogte van het projectgebied. Paleolandschappelijk is het terrein op een gunstige locatie gesitueerd voor het aantreffen van archeologische vindplaatsen uit de Steentijd. Echter is de verwachting naar **Steentijd** eerder laag te noemen doordat het onderzoeksgebied reeds meermaals bebouwd is geweest waardoor de kans op een gaaf bewaard bodemarchief laag is. In het programma van maatregelen worden maatregelen voorzien moesten er alsnog steentijdindicatoren aangetroffen worden.

Aanvankelijk werd er reeds een archeologienota opgesteld voor deze projectlocatie, maar door de wijziging van de bouwplannen diende een nieuwe archeologienota opgesteld te worden. De vooropgestelde impactbepaling en het geformuleerd advies uit archeologienota ID 24192¹⁹ blijft behouden.

Vermits de afwezigheid van archeologische waarden niet volledig kan uitgesloten worden, is verder archeologisch vooronderzoek in de vorm van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk. Door de aanwezigheid van verharding en de gebouwen, kan een dergelijk archeologisch vooronderzoek niet adequaat uitgevoerd worden. Omwille hiervan wordt een **Programma van Maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek** opgesteld. Dit uitgesteld vooronderzoek zal het hypothetisch hoge wetenschappelijk potentieel moeten aftoetsen aan empirische data omtrent de verstoringsgraad en bewaringscondities. Het potentieel op kennis- en datavermeerdering van het terrein zal zodoende afgewogen kunnen worden. Dit uitgesteld vooronderzoek zal starten met een archeologische sloopbegeleiding (Fase 1) van de twee af te breken kelders ter hoogte van huisnummers 24-25. Deze dienen onder begeleiding van een erkende archeoloog gesloopt te worden. De bestaande gebouwen mogen al reeds gesloopt worden tot op het maaiveld. Mogelijke funderingen en verhardingen rondom de kelders mogen nog niet verwijderd worden aangezien dit een bodemingreep veroorzaakt. De sloop van huisnummer 23 zou later plaatsvinden doordat de aanwezige apotheek zo lang mogelijk in gebruik dient te blijven. Aangezien de kelder onder dit gebouw bewaard blijft, dienen voor deze zone alsook voor het te bewaren achterhuis geen verdere maatregelen genomen te worden. Door de archeologische sloopbegeleiding van de twee kelders kunnen de bewaringsomstandigheden en verstoringen aan de hand van profielregistratie in kaart gebracht worden. De oude kelders lopen bijna volledig doorheen het onderzoeksgebied waardoor ze een profieldoorsnede van het terrein kunnen bieden. Op basis van deze profielen kan er vervolgens een advies uitgebracht worden voor de rest van het onderzoeksgebied. Bij de profielregistratie van de kelders kan immers waargenomen worden tot op welk niveau er zich verstoringen voordoen en of er zich daaronder nog archeologische sporen voordoen. Indien blijkt dat het terrein voornamelijk uit verstoorde en vergraven gronden bestaat die dieper reiken dan de geplande verstoringsdiepte (inclusief een buffer van ca. 40 cm), kan het terrein mogelijk vrijgegeven worden. Bij een goed bewaard bodemarchief waarbij archeologische sporen kunnen waargenomen worden onder mogelijke verstoringen, dienen verdere onderzoekstappen in de vorm van een archeologische opgraving plaats te vinden (Fase 2). De mate waarin zones dienen opgegraven te worden zal afhankelijk zijn van de geplande verstoringsdieptes.

¹⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/24192>

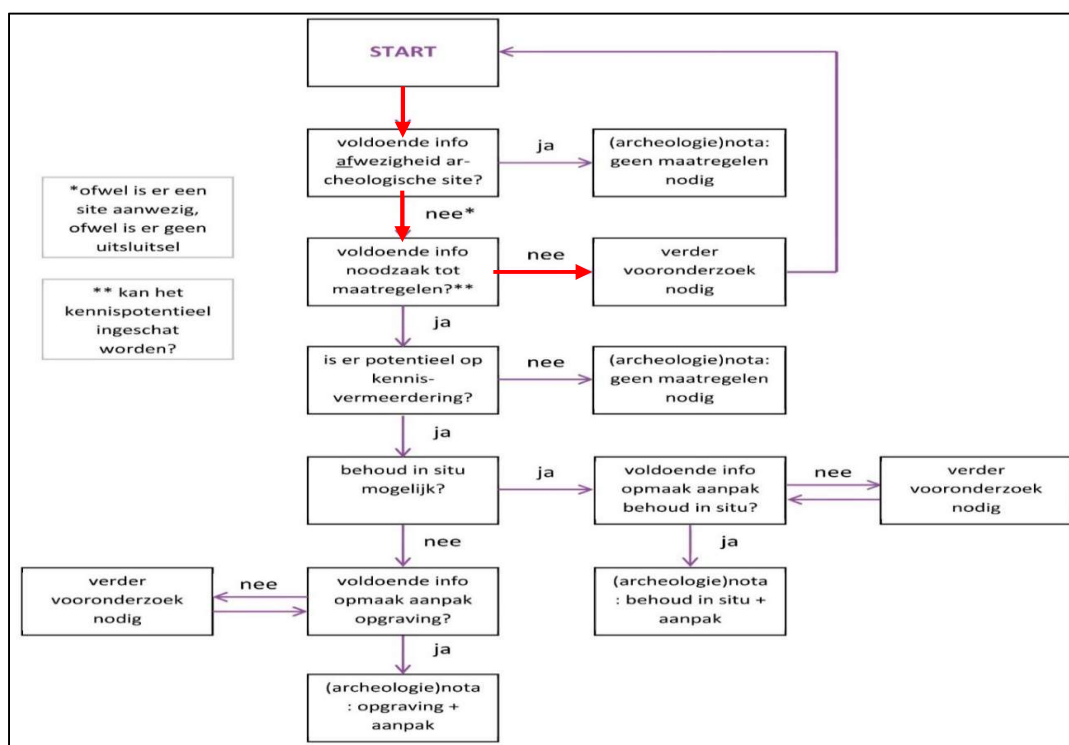

Fig. 1.41: Beslissingsboom uit hoofdstuk 5.2 van de Code van Goede Praktijk 4.0
(© agentschap Onroerend Erfgoed).

2.5 Synthese en beantwoording onderzoeksvragen

Uit het bureauonderzoek blijkt dat er een verwachting voor archeologische waarden uit de historische periodes voor sites zowel zonder als met complexe verticale stratigrafie. Gezien het gebrek aan systematisch onderzoek in de omgeving, is het kennis- en datapotentieel van een eventuele archeologische site zeer hoog. Ondanks de gunstige paleo-landschappelijke elementen is de verwachting voor Steentijdartefactensites eerder laag te noemen. Het onderzoeksgebied is reeds meermaals bebouwd en aangepast geweest waardoor de kans op een gaaf bewaard bodemarchief laag is. Gezien de zeer hoge kans op archeologische waarden dient er in een eerste fase een archeologische sloopbegeleiding van de twee te slopen kelders te gebeuren. Deze kelders kunnen door hun lengte een profieldoorsnede bieden van het onderzoeksgebied. Op basis van deze profielregistratie kan de verstoringsgraad van het onderzoeksgebied en mogelijke archeologische waarden waargenomen worden waardoor men kan beargumenteren voor een vrijgave of een archeologische opgraving voor bepaalde zones (Fase 2).

Beantwoording onderzoeksvragen:

- **Kan de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende gestaafd worden?**
De afwezigheid van relevante archeologische waarden en sites kan niet afdoende gestaafd op basis van het bureauonderzoek. De kans op een verstoord en versnipperd bodemarchief in sommige delen van het onderzoeksgebied is groot, maar er is te weinig empirische data voorhanden om dit met zekerheid te stellen.
- **Zijn er archeologische of historische gegevens bekend over de site?**
Tot op heden werd er binnen de contouren van het projectgebied nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De drie aanwezige gebouwen dateren uit het einde van de 18de eeuw en het begin van de 19de eeuw en zijn aangeduid als bouwkundige erfgoedelementen (ID22746-22748).

- **Zijn er indicaties voor bodemverstoringen die het bodemarchief kunnen vernietigd of omwoeld hebben?**

De kans is groot dat de aanwezige kelders alsook 20ste-eeuwse bouwwerkzaamheden en aanpassingen een verstorende en schadelijke impact hebben gehad op het bodemarchief. Er is echter te weinig informatie voorhanden om dit met zekerheid te stellen.

- **Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen (gehad) hebben op de gaafheid van het bodemarchief, c.q. archeologische sporen?**

Hypothetisch tonen de aardkundige gegevens een hoog potentieel op een gaaf geconserveerd bodemarchief. Gezien de gunstige landschappelijke ligging voor steentijdsites en grondsporensites, zal een dergelijke bodembewaring gunstig geweest zijn. Niettemin vervalt dit hypothetisch potentieel indien de bouwactiviteiten uit de 19de- en 20ste-eeuw diepgaande verstoringen hebben veroorzaakt.

- **Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?**

De geplande ontwikkeling omvat de verbouwing van drie bestaande woon- en handelshuizen tot twee handels- en vijf woonentiteiten met een behoud van de achterliggende woonentiteit. De geplande werken omvatten onder andere het afbreken van de bestaande gebouwen waaronder twee van de drie kelders en het uitbreken van de achterliggende funderingen. In het noordelijke deel, waar er kelders zullen komen, wordt er rekening gehouden met een totale verstoring van het bodemarchief. In het zuidelijke deel, waar de achterliggende funderingen worden vervangen en nutsleidingen worden gegraven, wordt, afhankelijk van de diepte van de reeds aanwezige verstoringen, rekening gehouden met een gedeeltelijke verstoring van het bodemarchief. Profielregistratie bij de archeologische sloopbegeleiding ter hoogte van deze zone moet uitwijzen tot welke diepte verstoringen zich hier bevinden.

- **Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?**

De kans op de aanwezigheid van relevante archeologische waarden wordt hoog ingeschat. Er werden in de 20ste en 21ste eeuw heel wat interessante archeologische waarden vastgesteld in de omgeving van het projectgebied, maar een systematisch onderzoek ontbreekt. Vermits er een gebrek is aan systematisch onderzoek in de omgeving, is het kennis- en datapotentieel van de archeologische sloopbegeleiding zeer hoog.

- **Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige sites?**

Mogelijk aanwezige sites kunnen een hoog wetenschappelijk potentieel bevatten. Er is namelijk weinig geweten omtrent de stichtingsgeschiedenis van Sint-Truiden. Een site als deze in het centrum van de stad biedt dan ook een unieke kans om mogelijk deze oudste bewoningsfasen van Sint-Truiden te onderzoeken. Daarnaast is er ook nog steeds een hoog wetenschappelijk kennispotentieel van Sint-Truiden in de Middeleeuwen.

- **Kunnen er maatregelen worden voorgesteld voor een eventueel behoud *in situ* van een aanwezige archeologische site te verwezenlijken? Hoe kunnen deze maatregelen afgedwongen en gecontroleerd worden?**

Verder archeologisch vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem is noodzakelijk om de aanwezigheid van een site te staven. In het geval van een aanwezigheid, zal de afweging gemaakt worden of een behoud *in situ* al dan niet mogelijk is. In de huidige staat van het onderzoek kunnen hier geen verdere uitspraken over gedaan worden.

Op basis van de resultaten van dit bureauonderzoek lijkt vervolgonderzoek m.b.t. dit projectgebied nuttig en noodzakelijk, om het terrein verder te waarderen/evalueren en een mogelijk vervolgtraject op te starten.

Bibliografie

Literatuur

VAN DE STAey I., DRIESEN P., 2021. *Archeologienota Sint-Truiden, Clockemstraat-Minderbroedersplein-Grote Markt Sloop van een gebouw en herontwikkeling site*, ARON-rapport 991, Tongeren: ARON bvba.

DEVILLE T., HOUBRECHTS S., 2016. Stapelstraat te Sint-Truiden (gem. Sint-Truiden) Archeologienota Hasselt: ArcheoPro bvba.

YPERMAN W., 2018. *Nota: Resultaten van het onderzoek aan de Stapelstraat te Sint-Truiden*, Tienen: Studiebureau Archeologie bvba.

SCHURMANS M., 2015. *Opgraving Sint-Truiden - Ursulinenstraat*, Zuidnederlandse Archeologische Notities 342, Amsterdam: VUBHs.

PAUWELS D., VAN DEN HOVE P., 2006. *Sint-Truiden: Sluisberg: van bronstijdkuil tot bunker*, in: (eds.) Creemers G., Vanderhoeven A., *Archeologische Kroniek van Limburg 2003*, Limburg. Oude Land van Loon, 85/4, 308-314.

Websites geraadpleegd in februari '24

www.geopunt.be

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

<https://inventaris.onroerendergoed.be/>

<https://inventaris.onroerendergoed.be/thesaurus>

Ondertekening

TEC nv staat voor een kwaliteitsvolle aflevering van haar resultaten en onderzoeken, onder de voorwaarden zoals overeengekomen met de opdrachtgever. Aangezien TEC nv de informatie, aangeleverd door de opdrachtgever of derden, niet onafhankelijk kan verifiëren dragen deze informatie-leveranciers de verantwoordelijkheid voor de accuraatheid en de volledigheid van hun informatie.

Dit verslag mag niet gereproduceerd worden, behalve in volledige vorm, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Dit verslag mag niet vertaald worden, behalve door of in opdracht van Terra Engineering & Consultancy nv.

Voor verdere inlichtingen over voorliggend rapport kunt u contact opnemen met ons kantoor.

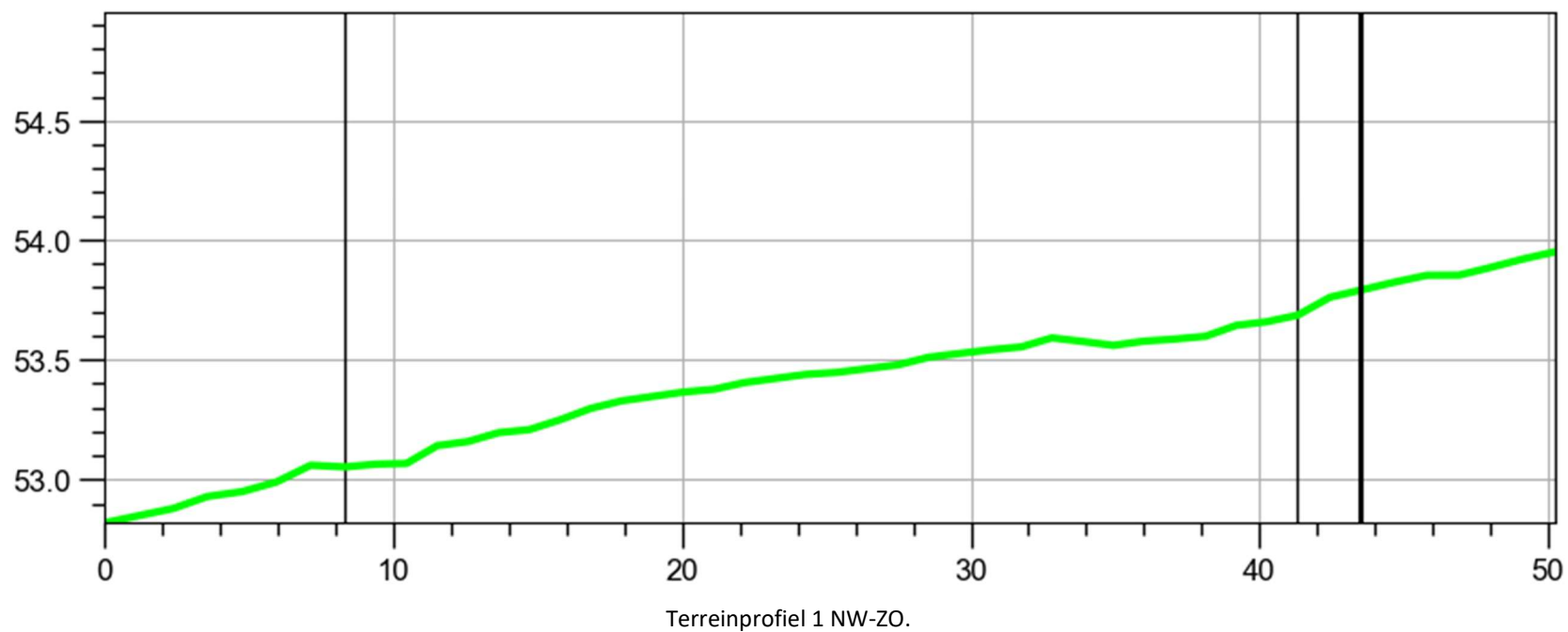
Sint-Truiden, 2 februari 2024.

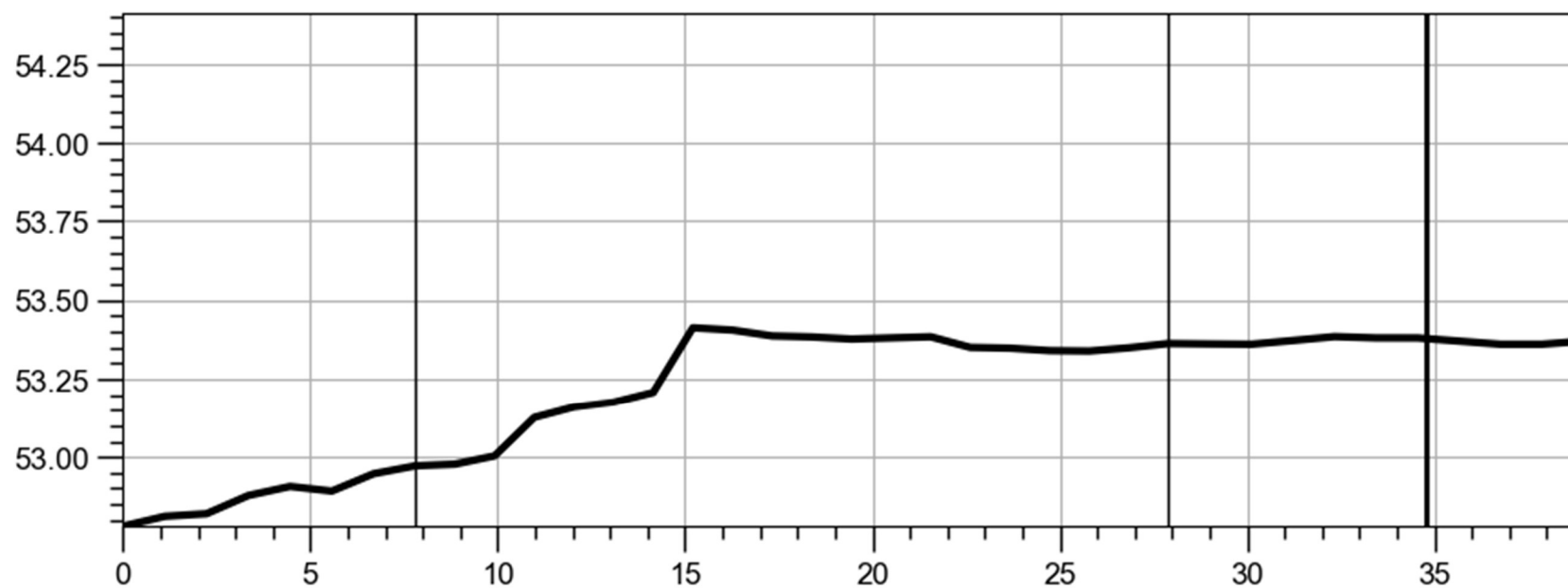
Hoedanigheid	Naam	Handtekening
Auteur + Erkend archeoloog	Alexander Doucet	 Signed by Doucet Alexander on 02-02-2024 14:37
Nagelezen en goedgekeurd door + Erkend archeoloog	Ward Decramer	 Signed by Decramer Ward on 02-02-2024 14:38
Teamleader Sint-Truiden	Maarten Dingenen	 Signed by Dingenen Maarten on 02-02-2024 15:55
Naam van de operationeel verantwoordelijke TEC nv	Stijn Minne	 Signed by Minne Stijn on 03-02-2024 16:41
Naam van de persoon die TEC nv rechtsgeldig kan vertegenwoordigen tegenover derden	Kristof Van Vooren vv LRJ Van Vooren Gedelegeerd Bestuurder	 Signed by Van Vooren Kristof on 02-02-2024 14:55

Bijlagen

Bijlage 1 : Plannenlijst bureauonderzoek

Bijlage 1 : Plannenlijst bureauonderzoek

Terreinprofiel 2: ZW-NO.

